

พ.ศ. ๒๕๕๙
30/8/44

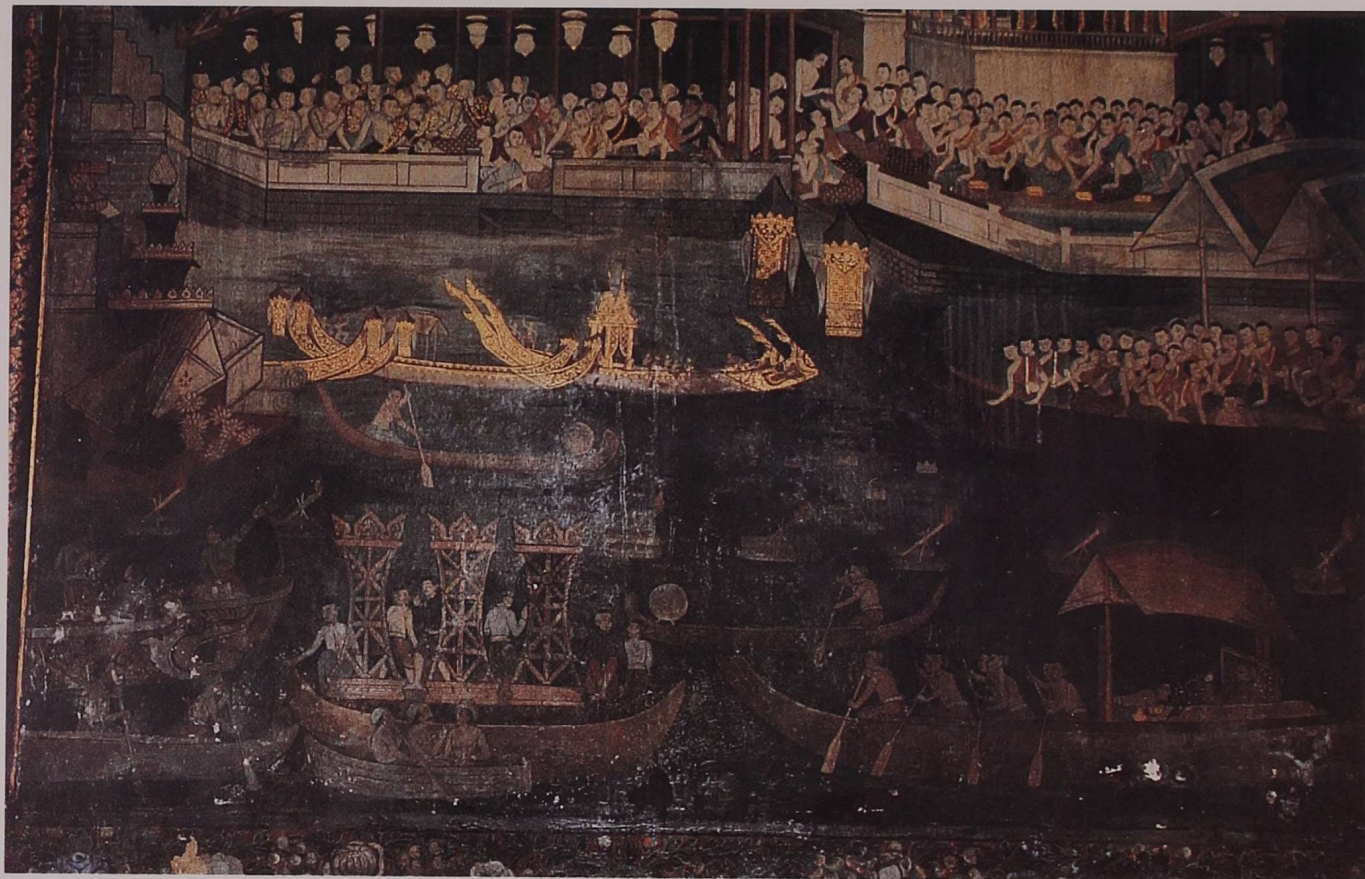

สารกรมศิลปากร

FINE ARTS DEPARTMENT NEWSLETTER ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๑ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ISSN 0857-572X

เดือนสิบสอง...พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีลอยพระประทีป

พระราชพิธีจองเปรียง หรือมักได้ยินในชื่อเต็มว่า พระราชพิธีจองเปรียง ลดชุดลอยโคมส่งน้ำ เป็นพิธีทางพราหมณ์ ตามโบราณกล่าวว่าจุดโคมยกขึ้นเพื่อบูชาพระเป็นเจ้าทั้งสาม คือ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม การบูชาพระเป็นเจ้าทั้งสามนี้เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ แต่เมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนา ก็เปลี่ยนกล่าวว่าบูชาพระบรมสารีริกธาตุ พระจุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และบูชาพระพุทธรูปที่ปรากฏอยู่ ณ หาดทรายณะมะทานที ซึ่งเป็นที่ที่ฝูงนาคทั้งปวงสักการบูชาอยู่

กำหนดยกโคมตามประเพณีโบราณกล่าวว่า ถ้าปีใดมีอธิกมาส ให้ยกโคมตั้งแต่วันขึ้นหนึ่งค่ำไปจน

วันแรมสองค่ำเป็นวันลดโคม ถ้าปีใดไม่มีอธิกมาส ให้ยกโคมขึ้นสิบสี่ค่ำ เดือนอ้ายขึ้นหนึ่งค่ำเป็นวันลดโคม

อย่างไรก็ตามพิธีดังกล่าวก็ยังเป็นพิธีของพราหมณ์แท้ คือมีการนำเปรียง หรือไขข้อพระโค ซึ่งพราหมณ์นำมาถวาย ทรงทาเทียนซึ่งจะจุดในโคม การบูชากันด้วยน้ำมันไขข้อโคนี้เป็นลัทธิพราหมณ์แท้ เป็นธรรมเนียมสืบมา จนมาถึงสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้มีพิธีสงฆ์สวดมนต์เลี้ยงพระร่วมด้วย

พระราชพิธีลอยพระประทีป

พระราชพิธีลอยพระประทีปหรือประเพณีลอย

(อ่านต่อหน้า ๒๑)

ส ำ ร ก ร ม คี ล ป ำ ก ร

วารสารรายเดือน กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๑ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑

สืบทิศ

๒

- ☐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จฯ เททองหล่อพระราชนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้า
- ☐ กรมศิลปากร จัดแสดงนิทรรศการต้นแบบประติมากรรม ณ โรงปั้นหล่อ
- ☐ กรมศิลปากร ตรวจสอบข้อเท็จจริง เรื่องเบี้ยเลี้ยงนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี
- ☐ บริษัทปูนซิเมนต์ไทย แสดงผลการวิจัยการใช้ปูนขาวในการอนุรักษ์โบราณสถาน
- ☐ กรมศิลปากร ร่วมกับประเทศชิลี จัดนิทรรศการพิเศษ เรื่อง "เผ่าพันธุ์ชิลี"
- ☐ กรมศิลปากร จัดการสัมมนาผู้ประกอบการสถานการค้าโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ

งานกรมศิลป์

- ☐ หลักฐานใหม่ที่กำแพงดิน เมืองเชียงใหม่ ๖
- ☐ เครื่องจักสานวัฒนธรรมบ้านเชียง และหลักฐานใหม่จากบ้านดอนธงชัย ๑๑
- ☐ สมรภูมิต่างๆของ ๑๔

บทความพิเศษ

- ☐ ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ โครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน ๑๖

๖ - ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑

(ประมวลจากกิจการกรมต่าง ๆ ในส่วนกระทรวงศึกษาธิการ)

คอลัมน์พิเศษ

- ☐ ลำพูน ๒๒๒

ที่ปรึกษา

นายนิคม มูลิกะคามะ
นายภิรมย์ จินะเจริญ
นางกนกพร อรรถราภรณ์
นายอารักษ์ สังหิตกุล
นายวิระ โรจน์พจนรัตน์

บรรณาธิการอำนวยการ

นายจุมพล สอนเสริม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวอารีพร อำนวยกิจเจริญ

กองบรรณาธิการ

นางจุฑาทิพย์ โคตรประทุม
นางสาวศรีภัทรา หอมชื่น
นางสาวนวรรตน์ พรหมย้อย
นางสาววันเพ็ญ พรเลิศวดี
นางสาวจุฬาทิพย์ หงษ์ทอง
นายลักษมณ์ กาญจนินทุ
นางสาวเสาวลักษณ์ แซ่ลี
นายชาลิต ประสันแพงศรี
นางสาวปาริชาติ คำจ้อย

ฝ่ายภาพและศิลปกรรม

นายสิงห์คม บริสุทธิ์
นายชาญณรงค์ คงโคคา
นางสาววราณี แจ่มนาม
นางสาวกรอุมา นุตะครินทร์
ฝ่ายจัดการ
นางเพียงใจ นุตะครินทร์
นายประภาส อยู่กัลยา
นายทวีศักดิ์ ห้ามไธสง
นายบัณฑิต คีรีรัมย์
นางสาวน้ำฝน จินช้วน
นายกฤษณ์ ท้วทิพย์

จัดทำโดย

ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขานุการกรม
กรมศิลปากร ถนนหน้าพระธาตุ
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๒๒๔-๒๐๕๐, ๒๒๒-๓๕๖๔
โทรสาร ๒๒๒-๐๔๓๔

พิมพ์ที่

บริษัท ฟรีสเกล จำกัด
โทร. ๕๕๔-๓๐๖๐-๒
โทรสาร ๕๕๘-๓๐๗๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเททองหล่อพระราชนุสาวรีย์สมเด็จพระย่า

สมเด็จพระเทพ-
รัตนราชสุดาฯ สยามบรม-
ราชกุมารี เสด็จพระราช-
ดำเนินแทนพระบาทสม-
เด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น
องค์ประธานในพิธีเททอง
หล่อพระราชนุสาวรีย์
สมเด็จพระศรีนครินทราบ-
รมราชชนนี ในวันพุธที่
๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ เวลา

๑๖.๐๐ น. ณ อาคารส่วนประติมากรรม โรงหล่อสถาบัน
ศิลปกรรม ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ จังหวัดนครปฐม โดย
มีผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม อธิบดีผู้พิพากษภาค ๗
ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑๑ ผู้บัญชาการตำรวจภูธร
ภาค ๗ นายกมุทนีธิา ประธานกรรมการบริหาร และคณะ
กรรมการบริหารมูลนิธิสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ และ
อธิบดีกรมศิลปากร พร้อมทั้งคณะกรรมการดำเนินงานเฝ้าฯ
รับเสด็จ

เวลา ๑๕.๓๐ น. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง
จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยัง
โรงหล่อสถาบันศิลปกรรม กรมศิลปากร ถนนพุทธมณฑลสาย ๕
จังหวัดนครปฐม เวลา ๑๖.๐๐ น. รถยนต์พระที่นั่งถึงโรงหล่อ
สถาบันศิลปกรรม หลังจากภริยาผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม
และนายกมุทนีธิาสวนสมเด็จพระย่า ทูลเกล้าฯ ถวายพวงมาลัยแล้ว
เสด็จฯ เข้าสู่ภายในโรงหล่อ ทรงมีสักการบูชาพระพุทธรูป
บพิตร นายเจริญผล สุวรรณโชติ เลขาธิการมูลนิธิสวนสมเด็จพระ
ย่า ทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือที่ระลึก และนายอารีย์ วงศ์อารยะ

ประธานกรรมการบริหาร
มูลนิธิสวนสมเด็จพระย่า กราบ-
บังคมทูลรายงาน จากนั้น
เสด็จฯ ไปยังแท่นเททอง
ทรงเททองหล่อ นาก เงิน
ลงในแม่พิมพ์ หลังจากเสร็จพิธี
เททองแล้ว เสด็จฯ ประทับ
พระราชอาสน์ ทรงหลัง
ทักษิโณทก นายเจริญผล
สุวรรณโชติ กราบบังคม-

ทูลเบิกผู้มีอุปการคุณเข้ารับพระราชทานของที่ระลึก จากนั้น
เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรนิทรรศการสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ
ก่อนจะเสด็จพระราชดำเนินกลับ

สำหรับการหล่อพระราชนุสาวรีย์ กรมศิลปากร ได้
รับมอบหมายให้ดำเนินการออกแบบและหล่อพระราชนุสาวรีย์
จากมูลนิธิสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ตามพระกระแสรับสั่ง
ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง
นราธิวาสราชนครินทร์ เพื่ออัญเชิญไปประดิษฐาน ณ สวน
สมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ทั้ง ๑๒ จังหวัด สำหรับพระราชนุ-
สาวรีย์ที่ทำพิธีเททองหล่อในครั้งนี้ จะนำไปประดิษฐานที่
สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ จังหวัดพังงา โดยมีขนาดหนึ่ง
เท่าครึ่งของพระองค์จริง ทรงประทับยืน แลองค์พระองค์ใน
เครื่องแบบแพทย์อาสา พระหัตถ์ทั้งสองทรงคอกกุหลาบ
หล่อจากโลหะมรดก ปฏิมการผู้ออกแบบคือ นายภราดร
เชิดชู ผู้อำนวยการปั้นของกรมศิลปากร

กรมศิลปากร จัดแสดงนิทรรศการ ต้นแบบประติมากรรม ณ โรงปั้นหล่อ

กรมศิลปากร จะจัดแสดงหุ่นต้นแบบที่ทางกรมศิลปากรได้จัดสร้างประติมากรรมของชาติที่สำคัญไว้มากมาย โดยจะได้มีการรวบรวมประติมากรรมต้นแบบมาจัดแสดงไว้ที่โรงปั้นหล่อของกรมศิลปากร

นายภิรมย์ จีนะเจริญ รองอธิบดีกรมศิลปากร ได้กล่าวว่า “ในปัจจุบัน กรมศิลปากรมีหุ่นต้นแบบเก็บรักษาเอาไว้มากมาย ซึ่งล้วนแต่เป็นหุ่นที่สำคัญของชาติทั้งสิ้น ดังนั้นจึงได้จัดโครงการรวบรวมประติมากรรมต้นแบบของกรมศิลปากรขึ้น เพื่อนำมาจัดแสดงให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ให้นักเรียน นักศึกษา ได้ศึกษาเรียนรู้ และนอกจากนี้ยังเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากโรงปั้นหล่อของกรมศิลปากรนี้อยู่ใกล้กับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม จึงสะดวกที่นักท่องเที่ยวจะมาเยี่ยมชมประติมากรรมต้นแบบที่สำคัญเหล่านั้น และโรงปั้นหล่อ

แห่งนี้ยังเป็นสถานที่สำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ได้เสด็จฯ มาทอดพระเนตรอนุสาวรีย์สำคัญ ๆ หลายครั้ง ดังนั้นก็จะมี การจัดแสดงภาพถ่ายประกอบอีกด้วย และโครงการในอนาคตที่จะ

ต้องทำก็คือ กรมศิลปากรจะร่วมมือกับมหาวิทยาลัยศิลปากร และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เปิดพื้นที่บริเวณโรงปั้นหล่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่อไป”

เนื่องในวันครบรอบ ๑๐๖ ปี อาจารย์ศิลป์ พีระศรี กรมศิลปากร ร่วมกับมหาวิทยาลัยศิลปากร จัดแสดงนิทรรศการ ศิลปะ อาจารย์ศิลป์ที่ข้าพเจ้ารู้จัก โดยศิษย์ของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ณ โรงปั้นหล่อ ระหว่างวันที่ ๑๕ กันยายน - ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ ที่ผ่านมา โดยมีอธิบดีกรมศิลปากร (นายนิคม มุลิกะคามะ) เป็นประธานในพิธีเปิด

กรมศิลปากร ตรวจสอบข้อเท็จจริง เรื่องเบี่ยงเบี่ยงนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี

ตามที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คอลัมน์คลีนิคครู โดยครูลำตวน ฉบับวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๑ เสนอข่าวเรื่องการเบียดบังค่าเบี่ยงเบี่ยงการแสดงของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี ตามที่มีผู้ปกครองร้องเรียนนั้น

นายภิรมย์ จีนะเจริญ รองอธิบดีกรมศิลปากร ผู้กำกับดูแลสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ ได้ชี้แจงเกี่ยวกับค่าเบี่ยงเบี่ยงการแสดงของนักเรียนว่า “อธิบดีกรมศิลปากร ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในไปตรวจสอบข้อเท็จจริง และหาหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว สามารถสรุปผลการตรวจสอบได้ดังนี้

เบี่ยงเบี่ยงของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี ได้ถือปฏิบัติตามระเบียบของกรมศิลปากร ว่าด้วยการจัดบรรเลงดุริยางค์ และการแสดงนาฏศิลป์ พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการ เรื่องการเบียดบังค่าเบี่ยงเบี่ยงการแสดงของ

นักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรีนั้น ผลสรุปออกมาแล้วว่า ไม่เป็นความจริง แต่เกิดจากความเข้าใจไขว้เขวระหว่างกิจกรรมที่มีเบี่ยงเบี่ยงกับไม่มีเบี่ยงเบี่ยง ซึ่งกิจกรรมที่มีเบี่ยงเบี่ยงนั้นจะเป็นกิจกรรมตามโครงการที่ได้รับอนุมัติจากกรมศิลปากร ซึ่งนักเรียนจะได้รับเบี่ยงเบี่ยงครบถ้วนทุกรายการ แต่ก็มีค่าล่าช้าอยู่บ้าง เนื่องจากมีการจัดทำใบสำคัญเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายการแสดงไม่ทัน ส่วนการแสดงที่ไม่มีเบี่ยงเบี่ยงนั้นจะเป็นการแสดงเพื่อการกุศลที่หน่วยงานราชการขอ แต่ก็จะมีผู้อำนวยการอำนวยความสะดวกให้ทุกอย่าง ทั้งรถรับส่ง อาหาร และที่พักฟรี

ดังนั้นเรื่องค่าเบี่ยงเบี่ยงนักเรียนที่ก่อให้เกิดกรณีร้องเรียนนั้น ตอนนี้องานวิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี ได้ชี้แจงให้นักเรียนและผู้ปกครองได้ทราบและเข้าใจเรียบร้อยแล้ว

บริษัทปูนซิเมนต์ไทย แสดงผลการวิจัย การใช้ปูนขาวในการอนุรักษ์โบราณสถาน

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ร่วมกับบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) พัฒนาวาสตที่ใช้ในการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน ซึ่งทางบริษัทปูนซิเมนต์ไทยได้ดำเนินการคิดค้นทดลองหาสูตรปูนขาวที่มีความคงทนแข็งแรง สวยงาม ไม่ก่อให้เกิดเกลือเกาะตัวโบราณสถาน และไม่ทำให้โบราณสถานนั้นเปลี่ยนแปลงไป

จากของเดิม

ดังนั้นเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๔๑ ณ ห้องประชุมกรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญจากบริษัทปูนซิเมนต์ไทย ได้มาแสดงผลการทดลองและวิจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของปูนขาวชนิดพิเศษที่ได้คิดค้นขึ้นใหม่ เผยแพร่ความรู้ให้แก่ข้าราชการกรมศิลปากร เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ในการบูรณะและซ่อมแซมโบราณสถานต่อไป

กรมศิลปากร ร่วมกับประเทศชิลี จัดนิทรรศการพิเศษ เรื่อง “เผ่าพันธุ์ชิลี”

กรมศิลปากร ร่วมกับสถานเอกอัครราชทูตชิลีประจำประเทศไทย จัดนิทรรศการพิเศษ เรื่อง “เผ่าพันธุ์ชิลี” ระหว่างวันที่ ๒๙ ตุลาคม - ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

เผ่าอินคา ที่มีวัฒนธรรมที่เก่าแก่และมีศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญมากของประเทศชิลี และเผ่ามาปูเช่ ซึ่งเป็นเผ่าที่ยิ่งใหญ่มากอีกเผ่าหนึ่งของชิลี ในปัจจุบันชาวพื้นเมืองเผ่านี้ก็ยังคงปรากฏอยู่

สำหรับการจัดแสดงของนิทรรศการ

พิเศษจากประเทศชิลี ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนของชิลี โดยโบราณวัตถุที่นำมาจัดแสดงเป็นของพิพิธภัณฑสถานโบราณคดีของเมืองซานติเอโก ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานส่วนบุคคลที่ได้รวบรวมโบราณวัตถุไว้มากมาย อาทิ มัมมี่ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในโลก อายุประมาณ ๗,๐๐๐ ปี เครื่องถ้วย เครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับ และลายผ้าที่หลากหลาย สืบเนื่องมาจากลักษณะทางภูมิอากาศที่แตกต่างกันของประเทศ จึงเป็นเครื่องแสดงถึงวัฒนธรรมเป็นสำคัญ การจัดแสดงนิทรรศการที่ประเทศไทยในครั้งนี้ มีโบราณวัตถุจัดแสดงถึง ๑๙๑ ชิ้นด้วยกัน พร้อมทั้งรูปภาพแสดงประกอบด้วยอีกมากมาย

สำหรับการจัดแสดงของนิทรรศการพิเศษจากประเทศชิลี ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนของชิลี โดยโบราณวัตถุที่นำมาจัดแสดงเป็นของพิพิธภัณฑสถานโบราณคดีของเมืองซานติเอโก ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานส่วนบุคคลที่ได้รวบรวมโบราณวัตถุไว้มากมาย อาทิ มัมมี่ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในโลก อายุประมาณ ๗,๐๐๐ ปี เครื่องถ้วย เครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับ และลายผ้าที่หลากหลาย สืบเนื่องมาจากลักษณะทางภูมิอากาศที่แตกต่างกันของประเทศ จึงเป็นเครื่องแสดงถึงวัฒนธรรมเป็นสำคัญ การจัดแสดงนิทรรศการที่ประเทศไทยในครั้งนี้ มีโบราณวัตถุจัดแสดงถึง ๑๙๑ ชิ้นด้วยกัน พร้อมทั้งรูปภาพแสดงประกอบด้วยอีกมากมาย

กรมศิลปากร จัดการสัมมนาผู้ประกอบการ สถานการค้าโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ

สำนักโบราณคดีและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
กรมศิลปากร ได้จัดการ
สัมมนาผู้ประกอบการสถาน-
การค้าโบราณวัตถุ หรือ
ศิลปวัตถุ ในวันจันทร์ที่ ๑๙
ตุลาคม ที่ผ่านมานี้ หวัง-
ประชุมหอสมุดแห่งชาติ

การตรวจสอบการค้าของ
ผู้ประกอบการว่าในฐานะ
ประกอบการค้า ทุกคนต้อง
ดำเนินการขอใบอนุญาตจาก
กรมศิลปากรก่อน จึงจะ
สามารถประกอบกิจการได้
และต้องแสดงใบอนุญาตใน
ที่เปิดเผยอีกด้วยตามพระ-

กรมศิลปากรมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ดูแล
รักษาโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี
โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยมีกฎหมายโบราณสถาน
โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็น
เครื่องมืออย่างหนึ่งในการปกป้องคุ้มครอง ดูแลรักษา และ
ป้องกันทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไป การ
สัมมนาสำหรับผู้ประกอบการสถานการค้าโบราณวัตถุ หรือ
ศิลปวัตถุครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อชี้แจงรายละเอียดของกฎหมาย และ
ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยมีอธิบดีกรมศิลปากร
(นายนิคม มูสิกะคามะ) เป็นประธานเปิดการสัมมนา และ
ร่วมเป็นวิทยากรบรรยาย เรื่อง “แนวนโยบายของกรมศิลปากร
เกี่ยวกับสถานการค้าโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ” สรุปได้ดังนี้
“ในอดีตรัฐบาลจะมอบภาระในการดูแลทรัพย์สินมรดกของ
ชาติให้แก่กรมศิลปากร แต่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
นี้ อำนาจจะถูกปรับลดไปสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งคาดว่าจะก่อ
ให้เกิดปัญหาในการดูแลและอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ
ต่าง ๆ ดังนั้น การสัมมนาในครั้งนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อร่วม
กันค้นหาแนวทางในการประกอบการค้าด้านนี้ เพื่อความ
คล่องตัวและสะดวกด้วยกันทั้งสองฝ่าย”

จากนั้นนายประโชติ สังขุกิจ ผู้อำนวยการสำนัก-
โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้บรรยายเรื่อง
“ระเบียบและวิธีปฏิบัติของกรมศิลปากรว่าด้วยสถานการค้า
โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ” หัวข้องานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ

ราชบัญญัติ นอกจากนี้ทางร้านค้าต้องทำบัญชีโบราณวัตถุ
และศิลปวัตถุ เพื่อจะสามารถตรวจสอบได้ถูกต้อง และที่
สำคัญกรมศิลปากรต้องขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการ
ร้านค้าในการไปตรวจสอบของภัณฑารักษ์ ให้ช่วยอำนวยความสะดวก
เนื่องจากในอดีตประสบปัญหาความไม่เข้าใจกัน
ซึ่งสถานการณ์ส่วนใหญ่จะเข้าใจว่ากรมศิลปากรไปตรวจสอบ
เพื่อหาความผิด แล้วดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย แต่อันที่
จริงกรมศิลปากรดำเนินการเพื่อความถูกต้องในการดูแลรักษา
มรดกของชาติให้คงอยู่ต่อไปเท่านั้น

การสัมมนาในตอนสุดท้าย กลุ่มงานนิติกร กรมศิลปากร
ได้ชี้แจงเกี่ยวกับข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้า
โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ และก่อนการปิดสัมมนา ได้เปิด
โอกาสให้แก่ผู้ประกอบการค้าแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอ-
แนะ โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรตอบข้อซักถามเพื่อ
ความเข้าใจตรงกัน อาทิ กรณีของผู้ที่ไปต่างประเทศแล้วซื้อ
โบราณวัตถุที่เป็นของไทยกลับประเทศ หว่าต้องประสบปัญหา
เกี่ยวกับพิกัดอัตราภาษีของกรมศุลกากร ซึ่งขณะนี้ทาง
กรมศิลปากรพยายามแก้ไขอยู่ หรือกรณีของการจะนำเข้า
วัตถุในเชิงพาณิชย์ จะต้องเตรียมหลักฐานให้พร้อม แล้วยื่น
เรื่องกับทางกรมศิลปากรก่อนที่วัตถุจะถูกส่งถึงประเทศไทย
จะทำให้การดำเนินเรื่องขออนุญาตเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

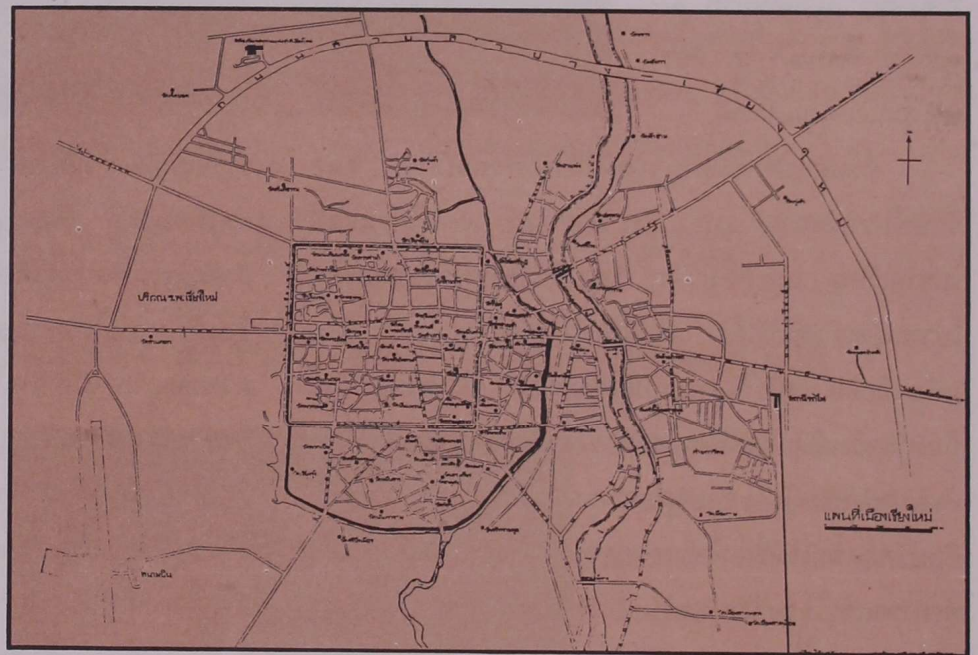
หลักฐานใหม่ที่กำลังแผงดิน เมืองเชียงใหม่

ชินณวุฒิ วิลยาชัย
ฝ่ายวิชาการ สนง.บค.พช.ที่ ๖ เชียงใหม่

เมืองเชียงใหม่สร้างขึ้น
โดยพญามังรายเมื่อ พ.ศ.
๑๘๓๙ บริเวณเชิงดอยสุเทพ
เป็นเมืองรูปสี่เหลี่ยม มีคูและ
กำแพงเมืองล้อมรอบ มีแม่น้ำ
ปิงไหลผ่านทางทิศตะวันออก
ของเมือง

เมืองเชียงใหม่ได้รับ
การบูรณารังเรื่อยมา ทั้งทาง
ด้านการเมือง การปกครอง
และศาสนา โดยเฉพาะสมัย
พระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. ๑๙๘๔
- ๒๐๓๐) และพระเมืองแก้ว
(พ.ศ. ๒๐๓๘ - ๒๐๖๘) ซึ่ง
ถือเป็นยุคทองของล้านนา

กระทั่ง พ.ศ. ๒๑๐๑ จึงถูกพม่ายึดครองและใช้เป็น
ฐานที่มั่นในการทำสงครามกับกรุงศรีอยุธยา เป็นเหตุให้
เมืองเชียงใหม่มีสภาพทรุดโทรม ต่อมา พ.ศ. ๒๓๑๗
พระยาเจ้าบ้านและพระเจ้ากาวิละร่วมกับทัพกรุงธนบุรี
ขับไล่พม่าออกจากเมืองได้สำเร็จ เมืองเชียงใหม่จึงขึ้น
กับกรุงธนบุรีและสืบเนื่องมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่ง
แต่งตั้งเจ้านายไปปกครองเมืองเชียงใหม่เรื่อยมา จน
พ.ศ. ๒๔๑๗ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็น
แบบมณฑลเทศาภิบาล และใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ยกเลิก

แผนที่เมืองเชียงใหม่

(ที่มา : ล้านนาไทย : อนุสรณ์พระราชพิธีพระบรมราชาภิเษกสามกษัตริย์, ทิพย์เนตรการพิมพ์, เชียงใหม่,
๒๕๒๖ - ๒๗, หน้า ๘๓ : ภาคผนวก)

ตำแหน่งเจ้าผู้ครองนคร เมืองเชียงใหม่จึงถูกผนวกเข้า
กับกรุงรัตนโกสินทร์นับแต่นั้นมา

ข้อพิจารณา

เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยม
กว้างยาวด้านละ ๘๐๐ วา มีกำแพงก่ออิฐบนคันดิน
และคูเมืองล้อมรอบ ที่มุมทั้งสี่ของกำแพงเป็นป้อม
ปราการก่อด้วยอิฐ (แฉ่ง) คือแฉ่งศรีภูมิทางมุมทิศ
ตะวันออกเฉียงเหนือ แฉ่งกะดำทางมุมทิศตะวันออกเฉียงใต้
แฉ่งกู่เฮืองทางมุมทิศตะวันตกเฉียงใต้ และ

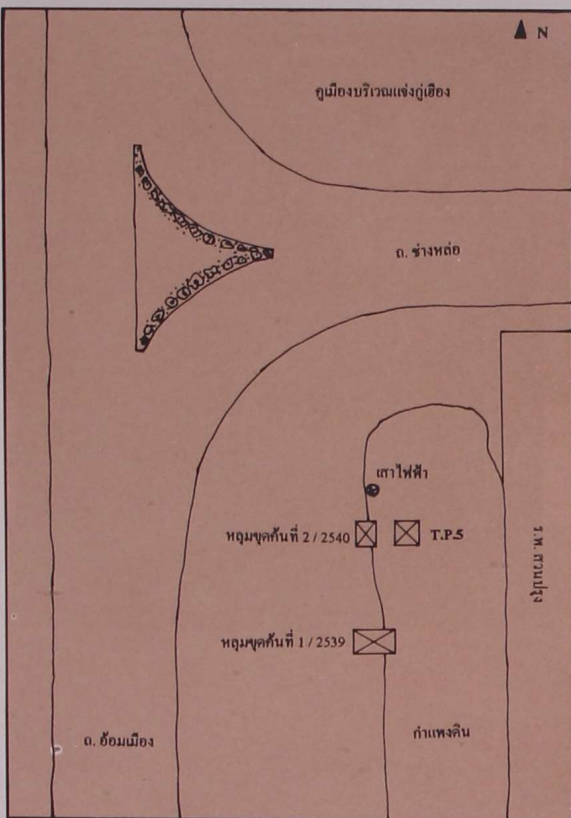
แจ้งหัวลินทางมุขทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งทุกแห่งได้
รับการบูรณะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙ มีประตูเมือง ๕ ประตู
คือ ประตูช้างเผือกหรือประตูหัวเวียงทางทิศเหนือ
ประตูท่าแพทางทิศตะวันออก ประตูเชียงใหม่กับประตู
สวนปรงทางทิศใต้ และประตูสวนดอกทางทิศตะวันตก
ประตูที่เห็นในปัจจุบันได้รับการบูรณะตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘
ยกเว้นประตูท่าแพสร้างใหม่ใน พ.ศ. ๒๕๒๙ กำแพงเมือง
ส่วนที่ยังคงสภาพอยู่เหลือเฉพาะบริเวณที่ต่อเชื่อมกับ
แจ้งมุขเมืองทั้งสี่มุมและที่ประตูเมืองทั้งห้าประตู นอก

สมัยแรกที่พญามังรายทรงให้สร้างขึ้นอย่างหลากหลาย เช่น

๑. กำแพงเมืองสมัยแรกควรเป็นกำแพงดินรูป
สี่เหลี่ยมจัตุรัสสามชั้นตามความในจารึกวัดเชียงมั่น (พ.ศ.
๒๑๒๔) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับเมืองสุโขทัย หรือ

๒. กำแพงเมืองสมัยแรกเป็นกำแพงอิฐหรือ
กำแพงดินรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสชั้นเดียว เนื่องจากหลักฐาน
ด้านเอกสารตำนานและพงศาวดารไม่ได้กล่าวไว้ว่า
กำแพงเมืองมีสามชั้น หรือ

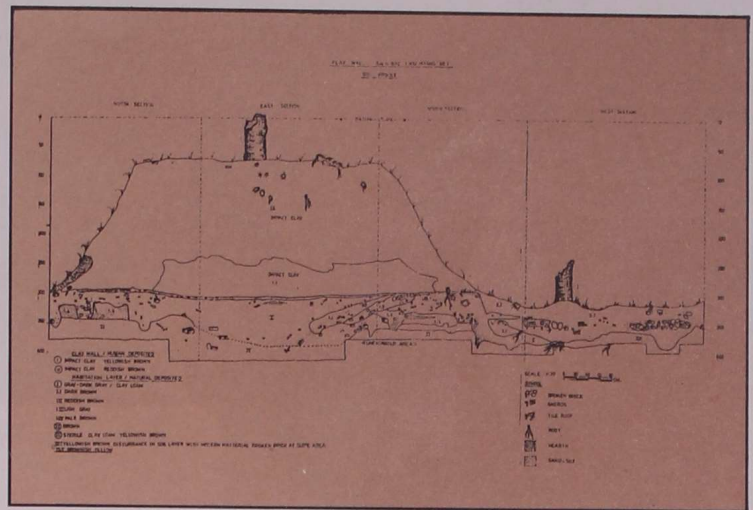
๓. กำแพงเมืองสมัยแรกมีแนวต่อเชื่อมกับ

ผังบริเวณกำแพงดินที่ทำการขุดค้น

จากนี้ยังมีกำแพงดินทอดตัวยาวจากด้านนอกของแจ้ง-
กุเอื่องโอบล้อมพื้นที่ทางทิศใต้ขนานกับลำคูไหล วกขึ้น
เหนือตามน้ำแม่เข้าไปสุดที่บริเวณด้านทิศตะวันออกของ
แจ้งศรีภูมิ

จากสภาพกำแพงเมืองเชียงใหม่ (รวมทั้งส่วน
ของกำแพงดิน) และลักษณะของกำแพงเมืองที่อธิบาย
ไว้ในตำนานและพงศาวดารต่าง ๆ ซึ่งมีสำนวนการเขียน
ที่สามารถตีความไปได้หลายแง่มุม ทำให้เกิดประเด็น
อภิปรายเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของกำแพงเมืองเชียงใหม่

แผนผังแสดงชั้นดินหลุมขุดค้นที่ ๒/๒๕๔๐ กำแพงดินสวนแร่ เชียงใหม่

กำแพงดิน เป็นรูปร่างไม่สม่ำเสมอ (กล่าวคือไม่มีกำแพง
มุขจากด้านทิศใต้และทิศตะวันออก) หรือ

๔. กำแพงเมืองสมัยแรกเป็นกำแพงรูปสี่เหลี่ยม
จัตุรัสและยังมีกำแพงดินเป็นแนวโค้งโอบเมืองเหมือน
ปัจจุบัน

ในสองประเด็นแรกเป็นการเสนอตามที่หลักฐาน
ทางประวัติศาสตร์กล่าวอ้างและปัจจุบันไม่เหลือร่องรอย
สำคัญใด ๆ ให้สามารถศึกษาหรือพิสูจน์ได้ว่าควรเป็น
ไปตามประเด็นใด แม้จารึกวัดเชียงมั่นเองก็บันทึกหลัง
จากสมัยแรกสร้างถึงเกือบ ๓๐๐ ปี แต่ในประเด็น
สุดท้ายสภาพกำแพงดินในปัจจุบันยังคงสภาพอยู่มาก
และยังไม่สามารถบอกได้ว่ากำแพงส่วนนี้สร้างขึ้นเมื่อใด
ทำให้เกิดข้อสันนิษฐานหลายประการ เช่น

๑. สร้างในสมัยแรกสร้างเมือง นักวิชาการที่

เสนอแนวความคิดนี้อาศัยการลดทอนขนาดของกำแพงเมืองเป็นอัตราส่วนความยาวต่อความกว้าง โดยเสนอว่า อัตราส่วนความยาว : ความกว้างตามแกนทิศทั้งสองแกน (แกนเหนือ - ใต้ และแกนตะวันออก - ตะวันตก) ของกำแพงเมืองที่ปรากฏในหลักฐานเอกสารกับอัตราส่วนความยาว : ความกว้างของกำแพงเมืองจริงที่สามารถตรวจวัดได้จากภาพถ่ายทางอากาศในปัจจุบัน และอาศัยการ

และเทศบาลเมืองเชียงใหม่)

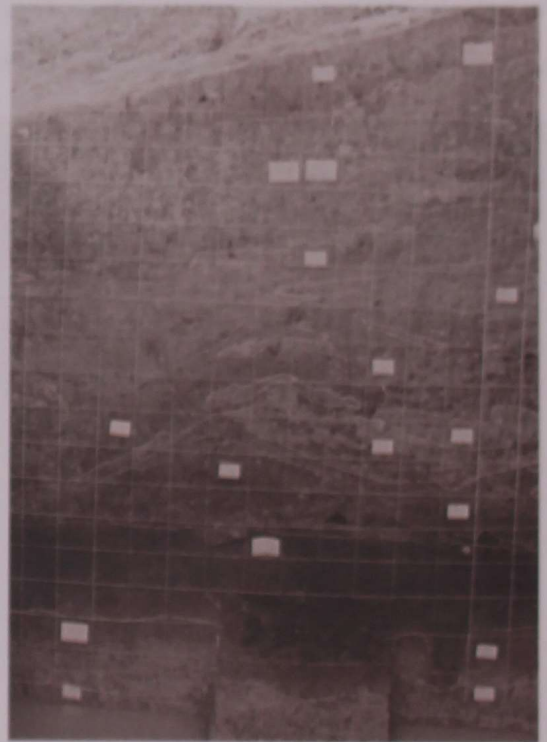
ชั้นหลักฐานทางโบราณคดี

จากการขุดค้นทั้ง ๓ หลุม พบหลักฐานจากชั้นบนสุดถึงชั้นล่างสุดดังนี้

ชั้นหลักฐานที่ ๑ เป็นชั้นดินถม หนาประมาณ ๓ - ๔ เมตร ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวสีน้ำตาล ดิน

กำแพงดินบริเวณโรงพยาบาลสวนปรุง

ผนังชั้นดินหลุมขุดค้น TP5

แปลความตำนานกับพงศาวดารเป็นหลัก หรือ

๒. สร้างในสมัยพระยาโกษาปาน (พ.ศ. ๒๒๐๕) ตามความในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ซึ่งกล่าวว่า พระยาโกษาปานให้ทหารก่อกำแพงโอบเมืองเชียงใหม่ไว้ครึ่งเมืองทางด้านทิศใต้

การขุดค้นทางโบราณคดี

พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๐ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๖ เชียงใหม่ ทำการขุดค้นกำแพงดินบริเวณช่วงต่อกับแจ่งกู่เฮืองติดกับโรงพยาบาลสวนปรุง จำนวน ๒ หลุม (ขนาด ๒ x ๒ เมตร และ ๒ x ๔ เมตร) และ หจก.เหมอริน บริษัทผู้รับเหมาการบูรณะกำแพงเมืองเชียงใหม่ ขุดค้นที่กำแพงดินบริเวณใกล้เคียงกับหลุมขุดค้นข้างต้นอีกจำนวน ๑ หลุม (ขนาด ๓ x ๕ เมตร ควบคุมงานโดยสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๖ เชียงใหม่

ทรายสีน้ำตาล - เทา และสีเหลือง และดินร่วนสีเทาดำ วางตัวสลับกันเป็นชั้นบาง ๆ ไม่เป็นระเบียบ แต่เรียงตัวเป็นแนวเฉียงตามโครงสร้างของกำแพงดิน โบราณวัตถุที่พบเป็นชิ้นส่วนภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาล้านนา และเศษอิฐ ซึ่งมักพบในกลุ่มดินร่วนสีเทา - ดำ

ชั้นหลักฐานที่ ๒ เป็นชั้นดินผุ้นทับถมหนาประมาณ ๒ - ๔ เซนติเมตร ไม่พบโบราณวัตถุในชั้นดินนี้

ชั้นหลักฐานที่ ๓ เป็นชั้นดินร่วนปนทรายสีเทา - ดำ หนาประมาณ ๓๐ - ๕๐ เซนติเมตร พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งเคลือบสีน้ำตาล สีเขียว และเขียนลายสีดำได้เคลือบใสจากแหล่งเตาสันกำแพง เตापาน และเตาเวียงกาหลง เศษอิฐ ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคา

กลุ่มภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา และไหเคลือบสีน้ำตาล จากแหล่งเตาสันกำแพงพบร่วมกับเส้าหิน (มีลักษณะเป็น ก้อนหินสามก้อนวางเรียงล้อมรอบกองถ่าน) ชั้นส่วน กระดุกสัตว์ กลุ่มถ่าน และชิ้นส่วนเครื่องถ้วยราชวงศ์ หยวนและหมิง

ชั้นดินธรรมดา เป็นชั้นดินเหนียวสีน้ำตาล - เหลือง มีจุดประสีแดงกระจายทั่วไป ไม่พบโบราณวัตถุในชั้นดินนี้

กลุ่มภาชนะดินเผาประเภทไหเคลือบสีน้ำตาล พบร่วมกับกระดุกสัตว์และถ่าน ในชั้น ที่อยู่อาศัยใต้กำแพงดิน หลุมขุดค้น T.P.5

กลุ่มภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา ในชั้นที่อยู่อาศัยใต้กำแพงดิน หลุมขุดค้น T.P.5

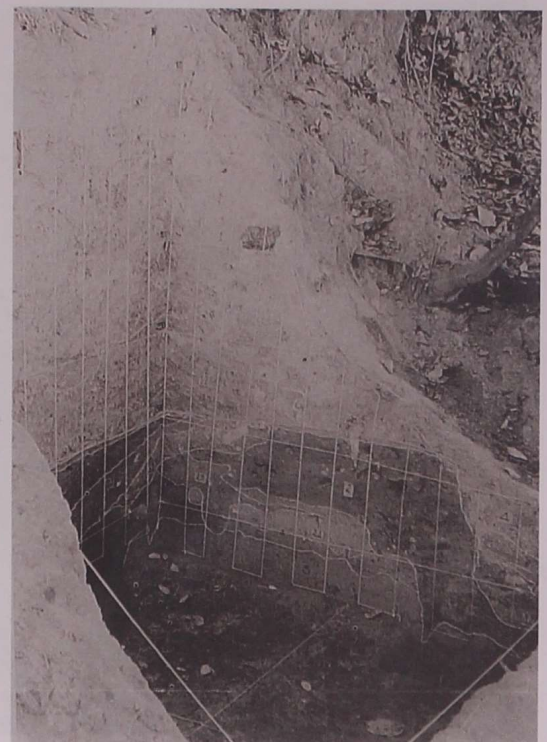
ชั้นกิจกรรมของมนุษย์ในอดีต

จากชั้นหลักฐานทางโบราณคดีข้างต้นทำให้ สามารถมองเห็นกิจกรรมของผู้คนบริเวณกำแพงดินได้ ๓ ระยะ ดังนี้ (เรียงจากกิจกรรมล่าสุดถึงกิจกรรม บนมุด)

ชั้นที่อยู่อาศัย ผู้คนเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณ ที่ราบริมลำห้วยคูโหว่ในช่วงเวลาหนึ่ง สังเกตได้จากกลุ่ม ภาชนะดินเผาที่พบร่วมกับกลุ่มถ่าน กระดุกสัตว์ และ เส้าหินที่พบในชั้นหลักฐานที่ ๓

ชั้นทิ้งร้าง เป็นช่วงที่บริเวณนี้ถูกทิ้งร้างไประยะ เวลาหนึ่งก่อนที่จะสร้างกำแพงดินขึ้น

ชั้นกำแพงดิน เป็นระยะที่สร้างกำแพงดินขึ้น

ผนังชั้นดิน (สังเกตเห็นชั้นที่อยู่อาศัยเป็นชั้นดินสีเทา-ดำ) หลุมขุดค้น ๒/๒๕๔๐

โดยขุดดินลงไปบริเวณที่เคยเป็นที่อยู่- อาศัยมาก่อน แล้วตักดินขึ้นมาพูนกองจน เป็นคันดินสูง

อายุสมัย

จากเศษภาชนะดินเผาที่พบในชั้นที่ อยู่อาศัยซึ่งผลิตจากแหล่งเตาล้านนาที่มีอายุ ในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๒ และเครื่องถ้วยจีนราชวงศ์ หยวนและหมิงที่มีอายุในพุทธศตวรรษที่ ๒๐ - ๒๒ จึง อาจกล่าวได้ว่าน่าจะมีชาวล้านนา อยู่อาศัยมาตั้งแต่พุทธ- ศตวรรษที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๐๐๐ เป็นต้นมา) แล้วอพยพ ออกไปก่อนที่จะสร้างกำแพงดิน

ส่วนกำแพงดินไม่พบหลักฐานที่สามารถบอกถึงอายุสมัยได้ คงมีแต่หลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงกำแพงดินในช่วงเวลาที่เก่าที่สุดคือ โคลง-นिराक्षरวิชัย (พ.ศ. ๒๐๖๐) ซึ่งผู้แต่งเขียนขึ้นครั้งที่เดินทางจากเมืองเชียงใหม่ไปเมืองหริภุญไชยและผ่านประตูเมืองบริเวณกำแพงดิน ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่ากำแพงดินถูกสร้างขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งตั้งแต่

ผนังชั้นดิน (สังเกตเห็นชั้นที่อยู่อาศัยเป็นชั้นดินสีเทา-ดำ)
หลุมขุดค้น ๑/๒๕๓๙

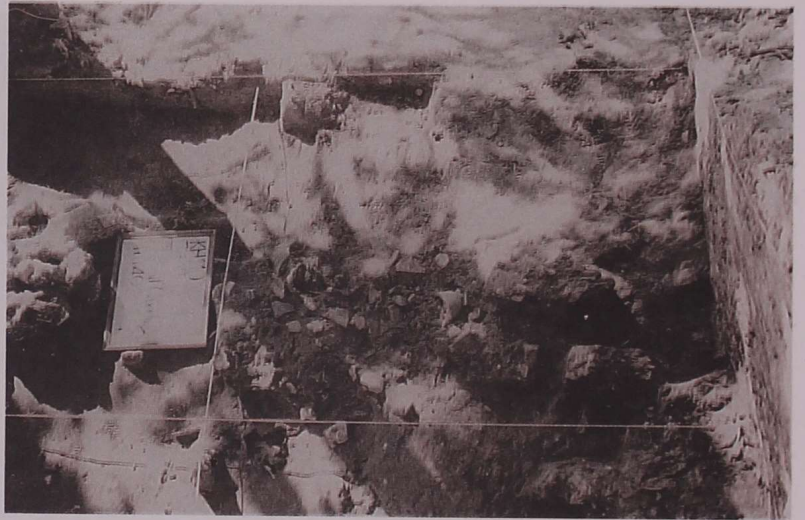
พ.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๐๖๐ หรือกำแพงดินบริเวณนี้ถูกสร้างขึ้นหลังจากพญามังรายทรงสร้างเมืองเชียงใหม่แล้วประมาณ ๑๖๐ - ๒๒๐ ปี

สรุป

จากหลักฐานที่พบทำให้สามารถสรุปได้ว่า เดิมบริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวล้านนามาก่อนแล้วอพยพออกไป จากนั้นจึงมีการสร้างกำแพงดินขึ้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๐๖๐

หนังสืออ้างอิง

เชียงใหม่, จังหวัด, “ศิลาจารึกวัดเชียงมั่น” ; กำแพงเมือง
เชียงใหม่, ทิพย์เนตรการพิมพ์, เชียงใหม่, ๒๕๒๙.
นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์, “เมืองเชียงใหม่” ; กำแพงเมือง
เชียงใหม่, ทิพย์เนตรการพิมพ์, เชียงใหม่, ๒๕๒๙.
เฌอกรีน, หจก., “รายงานการขุดค้นศึกษาและบูรณะกำแพง
เมืองเชียงใหม่” ; ดาวคอมพิวกราฟิค, เชียงใหม่,
๒๕๔๐.

หลักฐานทางโบราณคดีที่พบในชั้นที่อยู่อาศัยได้กำแพงดิน หลุมขุดค้น ๒/๒๕๔๐

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, “กำแพงเมืองและประตูเมืองเชียงใหม่”
; เมืองโบราณ ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม -
กันยายน ๒๕๔๐, หน้า ๗๒-๙๔.

ศิลปากร, กรม, “รายงานเบื้องต้นการขุดค้นแหล่งโบราณคดี
กำแพงดินสวนเร ปิงบประมาณ ๒๕๓๙” ;
สนง.บค.พช.ที่ ๖ เชียงใหม่, ๒๕๔๐.

“_____” แหล่งเตาล้านนา ; โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การ-
เกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๓.
ศรีศักร วัลลิโภดม, “เครื่องสังคโลก” ; เมืองโบราณ ปีที่ ๑
ฉบับที่ ๔ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๑๘.

สรสวดี อ่องสกุล, “ประวัติศาสตร์ล้านนา” ; เอกสารวิชาการ
ขุดล้านนาศึกษา ลำดับที่ ๒ โครงการศูนย์ส่งเสริม
ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๙.
ฮันส์ เพนธ์, “ประวัติกำแพงเวียงเชียงใหม่โดยสังเขป” ; กำแพง
เมืองเชียงใหม่, ทิพย์เนตรการพิมพ์, เชียงใหม่,
๒๕๒๙.

เครื่องจักสานวัฒนธรรมบ้านเชียง และหลักฐานใหม่จากบ้านดอนธงชัย

กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น

ภาชนะทรงกระบอกลายเครื่องจักสานจากบ้านเชียง

บ้านดอนธงชัย เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่ในเขตตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พบหลักฐานการอยู่อาศัยและการฝังศพร่วมสมัยกับวัฒนธรรมบ้านเชียง ตั้งแต่สมัยต้นถึงปลาย ดร.อำพันธ์ กิจงาม กำหนดอายุเปรียบเทียบไว้ราว ๓,๕๐๐ - ๑,๘๐๐ ปีมาแล้ว (กรมศิลปากร : ๒๕๓๗ ; หน้า ๓๘ - ๓๙)

จากการขุดค้นโดยสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น พบหลักฐานสำคัญแสดงถึงมีการใช้ภาชนะประเภทเครื่องจักสาน นอกเหนือไปจากภาชนะที่ทำจากดินเผา ซึ่งแท้จริงแล้วในยุคสมัยนั้นเครื่องจักสานอาจเป็นสิ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลายและมีบทบาทในชีวิตประจำวันไม่ต่าง

กับภาชนะดินเผา แต่เนื่องจากเครื่องจักสานทำขึ้นจากวัสดุประเภทพืช มีคุณสมบัติไม่คงทน เปื่อยผุสลายง่าย จึงไม่เหลือเป็นหลักฐานในรูปลักษณะวัสดุเดิมดังเช่นภาชนะดินเผาที่คงสภาพอยู่ได้แม้เวลาผ่านไปนับพันปี จากการคงอยู่ของดินเผาเนื้อเองจึงทำให้ทราบว่าชุมชนแห่งนี้รู้จักการนำไม้มาจักตอกแล้วสอดสานกันเป็นเครื่องใช้อีกรูปแบบหนึ่ง เหมือนกับที่ทำให้ทราบว่า “เชือก” มีมาแต่ครั้งก่อนประวัติศาสตร์ จากลวดลายที่ปรากฏบนผิวภาชนะแบบที่เรียกกันว่า ลายเชือกทาบ

หลักฐานจากบ้านดอนธงชัยก็เช่นกัน เป็นรอยประทับของลายเครื่องจักสานบนก้อนดินเผาชิ้นหนึ่ง พบในชั้นดินอยู่อาศัยสมัยกลางราว ๓,๐๐๐ - ๒,๓๐๐ ปีมาแล้ว ก้อนดินนี้ขนาดกว้าง ๙ ซม. ยาว ๑๖ ซม.

หนา ๕ ซม. ผิวด้านหนึ่งโค้งมนมีรอยประทับของเครื่องจักสานแบบขัดสลับขึ้นลง ผิวอีกด้านขรุขระ เมื่อพิจารณาลักษณะแล้วเข้าใจว่าไม่ใช่ชิ้นส่วนของภาชนะดินเผา อาจเป็นเพียงดินที่อยู่ภายในเครื่องจักสานบริเวณที่โค้งมน อาจเป็นส่วนก้นกลม หรือ ลำตัวทรงกระบอกมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒๕ ซม. แล้วถูกไฟเผา ไม่จึงผุสลายไป แต่ดินแข็งแกร่งคงทนขึ้นจนเหลือเป็นหลักฐานมาจนปัจจุบัน

เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องจักสานที่ยังคงใช้อยู่ในสังคมชนบทไทยทุกวันนี้ รอยประทับบนก้นดินเผาจากบ้านดอนธงชัย จัดอยู่ในประเภทลายขัดธรรมดา (Twining & Wickerwork) สานขัดสลับขึ้นลงด้วยเส้นตั้งและเส้นนอนเป็นมุมฉาก โดยเริ่มทำส่วนก้นภาชนะก่อนให้มีขนาดตามต้องการ แล้วใช้ดอกที่พุ่งออกรอบด้านเป็นเส้นตั้งขึ้นขึ้น นำดอกมาสานขัดแนวนอนเป็นตัวภาชนะ ซึ่งการสานขัดลายนี้ นิยมใช้ไม้ไผ่เป็นวัสดุ เพราะจะได้เส้นตอกค่อนข้างแข็งด้วยแรงคืนตัวและแรงยึดที่เกิดจากการขัดกันของเส้นตอก จะทำให้เครื่องจักสานคงรูปอยู่ได้ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ : ๒๕๒๔ : หน้า ๑๕๘)

นอกจากเครื่องจักสานลายขัดธรรมดา (Twining & Wickerwork) จากบ้านดอนธงชัยแล้ว ในการทำงานโบราณคดีบ้านเชียงก่อนหน้านี้ ได้พบภาชนะดินเผาสภาพสมบูรณ์เต็มใบรูปทรงกระบอก ก้นสี่เหลี่ยม ผิวด้านนอกมีรอยประทับของเครื่องจักสานลายคล้ายสามเหลี่ยมสลับกันไปมา ผิวด้านในเขียนสีแดงเป็นเส้นวงโค้ง สันนิษฐานว่าทำขึ้นจากการใช้เครื่องจักสานเป็นแม่พิมพ์ โดยไล่ดินลงภายในตามรูรอย

ให้มีความหนาตามต้องการ เมื่อนำไปเผาไฟพิมพ์จะสลายไป เหลือเป็นภาชนะดินเผารูปทรงตามแม่แบบ กำหนดอายุไว้ราว ๓,๐๐๐ - ๒,๓๐๐ ปีมาแล้ว ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง (กรมศิลปากร : ๒๕๓๔ : หน้า ๓๒)

จากรูปทรงและลวดลายของภาชนะใบนี้เปรียบเทียบกับเครื่องจักสานทรงกระบอก ลายขัดทะแยง

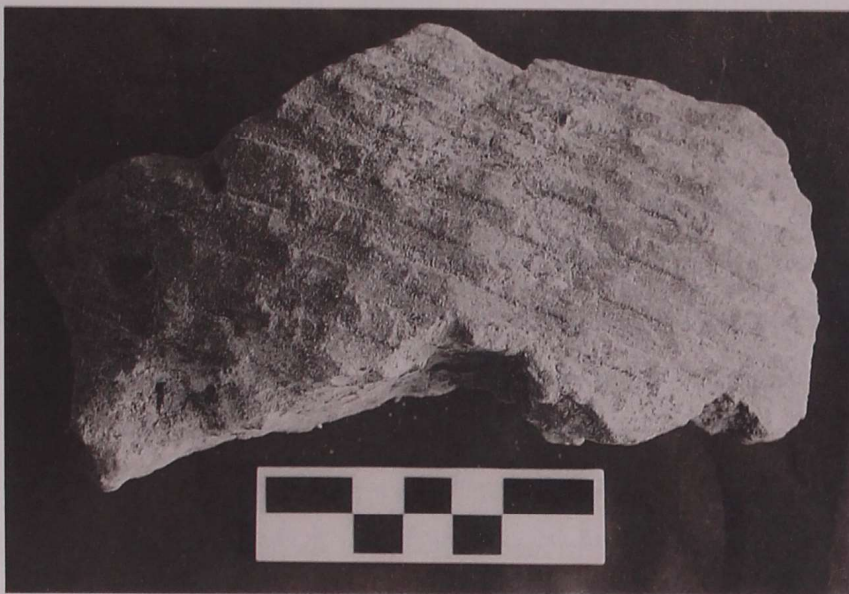
ลายเขียนสีแดงภายในภาชนะ

(Diagonal) ที่ยังคงมีใช้อยู่ในปัจจุบัน ลักษณะการสานคล้ายการทอผ้า เส้นตอกแต่ละเส้นจะเอียงประสานสลับกันไปในตัวโดยไม่มีตอกตั้งและตอกนอนอย่างลายขัดธรรมดา มักสานเป็นทรงกระบอกเพราะโครงสร้างที่เกิดจากลายแบบนี้ค่อนข้างบอบบาง จะคงรูปได้ดีเฉพาะทรงนี้ เริ่มสานจากส่วนก้นเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมทำมุมเป็นรูปกรวยเพื่อรองรับน้ำหนัก แล้วตั้งตอกขึ้นสานทะแยงเป็นผนังด้านข้าง จากนั้นจึงพันหรือทบกลับเข้าไปในตัวภาชนะเป็นขอบปากแบบเก็บริมในตัว (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ : ๒๕๒๔ : หน้า ๑๖๐ - ๑๖๑, ๑๘๒)

ดังนั้นจากหลักฐานเท่าที่พบในปัจจุบัน จึงสรุปได้ว่า เครื่องจักสานวัฒนธรรมบ้านเชียงมี ๒ แบบ

คือ ภาชนะทรงกระบอกลายขัดตะแยง และภาชนะลายขัดธรรมดา อันเป็นรูปทรงและลวดลายพื้นฐานที่ยังคงมีใช้อยู่จนทุกวันนี้ ด้วยการใช่วัตถุ คือ ไม้ไผ่ซึ่งหาได้ง่ายจากสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยกำหนดอายุอยู่ในช่วงเดียวกันคือราว ๓,๐๐๐ - ๒,๓๐๐ ปีมาแล้ว

นอกจากในกลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียงแล้ว

ก้อนดินเผา มีรอยประทับของเครื่องจักสาน จากบ้านดอนธงชัย

ภาชนะทรงกระบอกลายจักสานนี้ยังได้พบในหลุมฝังศพสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายจากแหล่งโบราณคดีเขตภาคกลางของประเทศไทย คือ ที่บ้านพุน้อย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี (ร่วมสมัยกับชุมชนผลิตทองแดงในพื้นที่แถบเขาวงพระจันทร์) และที่บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลสร้อยทอง อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งสองแห่งนี้กำหนดอายุเปรียบเทียบอยู่ในราว ๓,๕๐๐ - ๒,๗๐๐ ปีมาแล้ว (สุรพล นาถะพินธุ : ๒๕๓๘ ; หน้า ๑๗๙ - ๑๘๐) จึงเป็นไปได้ว่าหลักฐานดังกล่าวอาจสื่อถึงการติดต่อสัมพันธ์บางประการระหว่างชุมชนแอ่งสกลนครกับทางภาคกลางของประเทศไทยเมื่อประมาณ ๓,๐๐๐ ปีก่อน นอกเหนือไปจากที่แสดงให้เห็นว่าเครื่อง

จักสานเป็นสิ่งที่มีการใช้ในหลายพื้นที่ เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

หนังสืออ้างอิง

กรมศิลปากร **มรดกวัฒนธรรมบ้านเชียง** เอกสารกองโบราณคดีหมายเลข ๘/๒๕๓๔.

การขุดค้นแหล่งโบราณคดีวัดศรีบุญเรือง และวัดชัยมงคล อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างอนุสรณ์สถาน ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ **รายงานการวิจัยเครื่องจักสานในประเทศไทย**. ๒๕๒๔

สุรพล นาถะพินธุ "การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมสมัยประวัติศาสตร์ตอนปลายในภาคกลางของประเทศไทย". เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติฝรั่งเศส - ไทย ครั้งที่ ๓ เรื่อง **พัฒนาการของรัฐในประเทศไทยจากหลักฐานทางโบราณคดี** ๑๑ - ๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๘ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมรภูมิทุ่งภูเขาทอง

ประทีป เฟื่องตะโก

ทุ่งภูเขาทองเป็นทุ่งราบด้านทิศเหนือนอกกำแพงเมืองพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่สำหรับเพาะปลูกข้าวในยามปกติ แต่เมื่อเกิดสงครามขึ้นคราวใด ทุ่งภูเขาทองแปรเปลี่ยนเป็นสมรภูมิรบสำคัญเกือบทุกครั้ง แต่การสงครามครั้งสำคัญที่สุดที่ใช้สมรภูมิทุ่งภูเขาทองเป็นที่รบ คือ สงครามคราวเสียสมเด็จพระศรีสุริโยทัย เมื่อ พ.ศ. ๒๐๕๑

ตลอดเวลาในประวัติศาสตร์อันยาวนานของกรุงศรีอยุธยา พม่าเป็นประเทศคู่สงครามที่สำคัญ สงครามระหว่างประเทศทั้งสองเกิดขึ้นครั้งแรกในแผ่นดินสมเด็จพระไชยราชาธิราช พ.ศ. ๒๐๘๑ ในศึกแย่งเมืองกรานเมืองชายแดนระหว่างอยุธยากับพม่า แม้ว่าคราวนั้นอยุธยาจะสามารถรักษาเมืองเชียงกรานเอาไว้ได้ แต่ก็ป็นต้นเหตุของสงครามครั้งต่อ ๆ มาของประเทศทั้งสอง

พ.ศ. ๒๐๙๑ ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ หลังจากศึกเมืองเชียงกรานเพียง ๑๐ ปี พระเจ้าตะเบงชเวตตี้แห่งพม่าได้กรีธาทัพอันยิ่งใหญ่เข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ มาล้อมพระนครหมายจะหักหาญยึดเอากรุงศรีอยุธยาไว้ในพระราชอำนาจ พม่าจัดทัพใหญ่มา ๔ ทัพ ทัพของพระมหาอุปราชเป็นกองหน้า ทัพพระเจ้าแปรเป็นเกียกกาย ทัพพระยาพลิมเป็นกองหลัง โดยพระเจ้าตะเบงชเวตตี้ทรงนำทัพหลวงมาด้วยพระองค์เอง

เมื่อเข้าล้อมกรุงศรีอยุธยานั้น ทัพหลวงตั้งอยู่ที่ตำบลกุ่มดอง ทัพของพระมหาอุปราชตั้งค่ายตำบลพะเนียด ทัพพระยาพลิมตั้งค่ายตำบลทุ่งวัดวรเชษฐ์ และทัพพระเจ้าแปรตั้งค่ายตำบลมะขามหย่อง

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดให้จัดเตรียมกองทัพเพื่อป้องกันพระนคร โดยให้พระยาจักรีคุมพลไปตั้งค่ายที่ตำบลลุมพลี เจ้าพระยาพระคลังตั้งค่าย ณ

ป้อมท้ายคู ทั้ง ๒ ค่ายอยู่ด้านทิศเหนือ ส่วนด้านตะวันออกให้พระยามหาเสนาตั้งค่าย ณ บ้านดอกไม้ ป้อมท้องนาหันตรา พร้อมทั้งให้กองทัพพระมหาธรรมราชาเมืองพิษณุโลกจัดทัพเมืองเหนือ คอยตีกระหนาบกองทัพพม่า

ในวันอาทิตย์ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๔ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิพร้อมกับสมเด็จพระศรีสุริโยทัย มเหสี พร้อมด้วยบุตรอีก ๒ องค์ ซึ่งความตอนนั้นพระราชพงศาวดารกล่าวไว้ต่างกัน คือ พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาบอกว่า พระราชโอรส ๒ พระองค์ คือ พระราเมศวร กับพระมหินทราธิราชตามเสด็จ แต่พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์กล่าวว่า ผู้ตามเสด็จครั้งนี้ก็คือ พระราเมศวร และพระราชธิดาองค์หนึ่งคือ พระบรมดิลก

การเสด็จออกพร้อมไพร่พลคราวนี้ พระราชพงศาวดาร กล่าวว่า ทรงออกไปดูกำลังข้าศึก ณ ทุ่งภูเขาทอง สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงเสด็จยืนทัพ ณ วัดโคกพระยา กลางทุ่งภูเขาทอง บังเอิญกองทัพของพระองค์ปะทะกับกองทัพพระเจ้าแปร กองหน้าของกองทัพพม่าจนได้ชนช้างกัน ขณะที่ช้างของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิพลัดพลั้งไถลจะเสียที่ต่อพระเจ้าแปร สมเด็จพระศรีสุริโยทัยทรงไล่ช้างเข้าช่วยแก้ไข เป็นเหตุให้ถูกพระเจ้าแปร

พันพระคอสีนพระชนม์บนคอช้าง พระราเมศวรจึงเข้าช่วย
กันเอาพระศพสมเด็จพระศรีสุริโยทัยออกมาจากวงล้อม
ข้าศึกได้

การรบในสมรภูมิทุ่งภูเขาทองครั้งนี้ นอกจากจะ
สูญเสียสมเด็จพระศรีสุริโยทัยแล้ว พระราชพงศาวดาร
ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ยังกล่าวว่า พระราชธิดาองค์
หนึ่งซึ่งคงจะหมายถึงพระบรมดิลกได้สิ้นพระชนม์ใน
สงครามครั้งนี้ด้วย

หลังจากการรบในสมรภูมิทุ่งภูเขาทองแล้ว กองทัพ
พม่าได้เข้าโจมตีกองทัพกรุงศรีอยุธยาที่ออกไปตั้งรับ
อยู่นอกพระนครจนแตกพ่ายเข้ามาในพระนครทั้งหมด
กองทัพพม่าล้อมกรุงศรีอยุธยาต่อมา แต่ก็ไม่สามารถตี
หักเอาพระนครได้ เสรียงอาหารก็หมดลงทุกที ประกอบ
กับใกล้ฤดูน้ำหลาก ครึ่งได้ข่าวกองทัพไทยฝ่ายเหนือยก
ลงมาช่วยตีกระหนาบ พระเจ้าตะเบงชเวตตี้จึงให้ยกทัพ
กลับไปทางข้างเหนือ

อนึ่ง ในการป้องกันพระนครครั้งสงครามสมเด็จพระ
ศรีสุริโยทัยขาดคอช้างนี้ พระราชพงศาวดารฉบับ
ได้กล่าวว่า เมื่อพระเจ้าตะเบงชเวตตี้ตั้งล้อมกรุงอยู่นั้น
พระมหานาควัดภูเขาทองสีกออกมาช่วยราชการ ชักชวน
ญาติโยม ลูกศิษย์ เป็นกำลังช่วยกันขุดคูค่ายสำหรับ
ช่วยป้องกันข้าศึก ค่ายดังกล่าวลักษณะเป็นคลองล้อม
รอบวัดภูเขาทอง เรียกกันว่า คลองมหานาค ยังปรากฏ
อยู่ตราบเท่าทุกวันนี้

โบราณสถานสำคัญที่สุดของทุ่งภูเขาทองคือ วัด
ภูเขาทอง พระราชพงศาวดารกล่าวว่า สร้างขึ้นในสมัย
อยุธยาตอนต้น รัชกาลสมเด็จพระราเมศวร นอกจากนี้ยัง
มีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
อีกด้วย ซึ่งพระองค์ทรงโปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดนี้

เอกสารต่างประเทศเขียนโดยนายแกมเฟอร์ ซึ่ง
เดินทางเข้ามากรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๓ ได้เขียน
ถึงเจดีย์ภูเขาทองว่า เจดีย์องค์นี้พระมหากษัตริย์ไทยทรง
โปรดให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะครั้งใหญ่ที่มี
ต่อข้าศึก

การชนะข้าศึกครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ไทย
สมัยอยุธยาคงจะไม่มีสงครามครั้งใดยิ่งใหญ่ไปกว่าวีรกรรม
ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ได้ชนช้างชนะพระมหา-
อุปราชาเมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕ ซึ่งทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็น
อิสระจากพม่าอย่างสมบูรณ์

สันนิษฐานว่าคงจะเป็นเจดีย์ภูเขาทององค์นี้เองที่
สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะครั้งนั้น จึงเป็นเจดีย์
ที่มีความหมายเป็นอย่างยิ่งต่อประชาชนชาวไทย และเป็น
ศาสนสถานที่เป็นอนุสรณ์เตือนใจให้ระลึกถึงพระคุณอัน
ยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่มีต่อชาติไทย

ดังนั้นทุ่งภูเขาทองนอกจากจะเป็นทุ่งนาสำหรับ
ปลูกข้าวเลี้ยงประชากรชาวอยุธยาในยามปกติ ยังเป็น
สมรภูมิต่อสู้รบที่สำคัญอีกด้วย ร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดี
ในบริเวณทุ่งภูเขาทองยังคงหลงเหลืออยู่อย่างครบถ้วน
อันประกอบไปด้วยวัดภูเขาทองเป็นจุดสังเกต เป็นเอกลักษณ์
ของเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านเหนือ วัดโคกพระยาซึ่ง
อยู่ใกล้เคียงกันนั้นคือสถานที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ
ทรงยืนช้างดูกำลังข้าศึก แนวคลอง-ค่ายพระมหานาค
สร้างล้อมวัดภูเขาทองก็ยังคงอยู่

โบราณสถานสำคัญเหล่านี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ ๕ ตาม
แผนแม่บทโครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
ซึ่งกรมศิลปากรโดยสำนักงานโครงการนครประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยากำลังจะดำเนินการจัดทำแผนแม่บท
โครงการอนุรักษ์โบราณสถานสำคัญเหล่านี้ภายในระยะ
เวลาอันใกล้นี้ โดยศาสนสถานร้างจะได้รับการอนุรักษ์
พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จะต้องได้รับการ
ดูแลรักษาไว้ เพื่อให้แสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
อย่างเหมาะสม รวมทั้งแนวคลอง ค่ายมหานาค จะต้อง
รื้อฟื้นและปรับปรุงให้เอื้อประโยชน์ต่อวิถีชีวิตความเป็น
อยู่ของประชาชนไปพร้อมกันด้วย

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ โครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน

๖ - ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑

(ประมวลจากกิจกรรมต่าง ๆ ในส่วนกระทรวงศึกษาธิการ)

นิคม มุสิกคามะ
อธิบดีกรมศิลปากร

๑. หลักการและแนวคิด

จากการที่ประเทศไทยได้ปฏิรูปการเมืองการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยยึดแนวทางของฝรั่งชาวตะวันตกสืบต่อมา จนเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นการปกครองแบบคณะราษฎรโดยปี พ.ศ. ๒๔๗๕ และพยายามพัฒนาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ สืบมาจนปัจจุบันนี้

รัฐบาลทุกสมัยได้เร่งรัดการพัฒนาประเทศตามแนวทางทุนนิยมเสรีที่ฝรั่งตะวันตกแนะนำ เช่น การปฏิรูปให้ประเทศทันสมัยตามคุณภาพมาตรฐาน สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชาวตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น

๑. ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีในอดีตดั้งเดิมของไทยล้าหลัง ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงเพิกเฉยละเลยในการทำนุบำรุงรักษาสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

๒. คุณภาพมาตรฐานชีวิต และสังคม เปลี่ยนแนวทางและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เป็นการยกคุณภาพมาตรฐานเป็นแบบตะวันตก ซึ่งเป็นวิชาการที่เชื่อกันว่า

เป็นคุณวิเศษ

รัฐบาลในอดีตได้ทุ่มเททรัพยากร เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ เพื่อเป็นทุนในการพัฒนา โดยไม่ได้วิเคราะห์ความสมดุลของสภาพนิเวศวิทยา เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

๑. วัฒนธรรมการดำรงชีพ

การทำมาหากิน

ประชาชนพากันเปลี่ยนแปลงการทำมาหากินเพื่อหวังเงินตราและยึดการร่ำรวยเฉพาะคราว โดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและผลกระทบในอนาคต

ภาษาและนิสัยใจคอ

ดูถูกภาษาถิ่น ดูหมิ่นภาษาชาติ มุ่งความเปรื่องปราดในภาษาสากล เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการรับโอนวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตลอดจนภูมิปัญญาต่างชาติเข้ามารับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ศาสนา ศีลธรรม พิธีกรรม

ทางราชการแย่งอำนาจและหน้าที่กับบทบาทจาก "วัด" สถาบันศาสนาพัฒนาเอง เช่น

๑. แยกการศึกษาออกจากวัด

๒. แยกการพยาบาลออกจากศาสนา

๓. แยกสังคม สโมสรออกจากวัด

๔. ปลอຍให้พระภิกษุดำเนินการพัฒนาตนเอง
แบบไร้ทิศทางและคุณภาพ ใช้กฎหมาย ระเบียบแทน
ศาสนกิจตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม

ศิลปะและการละเล่น

เอกลักษณ์ทางศิลปะ และการละเล่น ทั้งศิลปะ
พื้นเมืองของเผ่าพันธุ์ ท้องถิ่น และศิลปะประจำชาติ ขาด
การส่งเสริมสนับสนุน หลักสูตรการศึกษาเน้นศิลปะและ
วัฒนธรรมสากล เป็นผลให้สูญเสียภาพ กีฬา และการ
ละเล่นของไทยเปลี่ยนจากการพักผ่อนเป็นการกีฬาเพื่อ
ชัยชนะ และความร่ำรวย

สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

เป็นสังคมที่เห็นแก่ตัว ชิงดีชิงเด่น ร่ำรวยบนซาก
ของสิ่งแวดล้อม มีช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน
มากขึ้น เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นรูปแบบวัฒนธรรม
คนกินคน

๒. มรดกวัฒนธรรมในอดีต

มรดกทางวัฒนธรรมในอดีต เช่น โบราณสถาน
โบราณวัตถุ ศิลปะ ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีต่าง ๆ
ถูกละเลย แทนที่จะมีการทำนุบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ
เพื่อความภาคภูมิใจของคนในชาติ ตำรับตำราที่เป็นภูมิ-
ปัญญาและวิทยาศาสตร์ไทยถูกเก็บเข้าตู้ห่อสมุดแห่งชาติ
ในฐานะเอกสารสมุดไทย ปราศจากการศึกษาวิเคราะห์
นับจำนวนเป็นล้าน ๆ ผูก ส่วนมรดกในเทคโนโลยีการ
ก่อสร้าง รัฐเรียกว่า “โบราณสถาน” รัฐได้บัญญัติกฎหมาย
อนุญาตให้มีการเช่าที่เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมรดก
ทางวัฒนธรรมในอดีต เช่น วัดร้าง ให้เป็นศูนย์การค้า
เป็นย่านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เพื่อหารายได้มาใช้
ในการจัดกองทุนบำรุงพระพุทธศาสนา เปลี่ยนบทบาท
พระสงฆ์ให้หันมาพัฒนาธุรกิจทางศาสนาแทนการเผยแผ่
หลักธรรม เป็นผลให้คุณภาพและมาตรฐานการอนุรักษ์
มรดกทางวัฒนธรรมของไทยต่ำกว่ามาตรฐานของเขมร
พม่า และประเทศเพื่อนบ้านที่เคยตกเป็นอาณานิคมของ
ชาวตะวันตก

๒. เหตุของปัญหาที่ทำให้สังคมวัฒนธรรมเสื่อม

การที่สังคมวัฒนธรรมเสื่อมทรุด เพราะการพัฒนา
ประเทศขาดภาพรวมของระบบ กล่าวคือ

๑. นโยบาย : นโยบายของรัฐ ในเรื่องสังคม
และวัฒนธรรมไทยไม่ชัดเจน

๒. แนวคิด : การดูถูกรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม
ของท้องถิ่นและของชาติ

๓. กระบวนการ : การศึกษาไม่ได้เป็นกระบวนการ
การสืบทอด และสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตนเอง แต่มุ่ง
เน้นปัญญานำเข้า ระบบวัฒนธรรม การศึกษา และการ
พัฒนาถูกฉีกออกเป็นชิ้น ๆ ไม่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

๔. เป้าหมายการพัฒนา : มุ่งเน้นความทันสมัย
ในเทคโนโลยีแบบอุตสาหกรรมทุนนิยม โดยใช้คุณภาพ
มาตรฐานของตะวันตกเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา

๕. การตรวจสอบ : ไม่มีการตรวจสอบ ฝ่ายระวัง
แก้ไข ปรับปรุง

๓. สถานภาพของสังคม และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมไทย

สังคมเมือง หรือสังคมชาติ (NATIONAL
CULTURE) ถูกกลืนกินโดยกระแสนิยมวัฒนธรรม
ตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาทางการศึกษา การสื่อสาร
เศรษฐกิจ การเปลี่ยนการปกครอง เป็นผลให้เกิดวิถีชีวิต
ดังต่อไปนี้

๑. คนไทยขาดความภาคภูมิใจในเผ่าพันธุ์ตนเอง
เพราะเห็นว่ากายภาพ และวิถีชีวิตแบบฝรั่งคอดีขอร
คุณวิเคราะห์ว่ารูปแบบมองไกลอยู่ดี

๒. ละทิ้งภูมิปัญญาและวิทยาศาสตร์ดั้งเดิม หัน
ไปใช้และซื้อภูมิปัญญาของตะวันตกเข้ามาใช้โดยแลกเปลี่ยน
กับทรัพยากรของชาติจนหมดสิ้น

๓. การศึกษาตัดขาดจากรากเหง้าวัฒนธรรมและ
ภูมิปัญญาดั้งเดิม กระบวนการศึกษา เน้นเรียนภูมิ-
ปัญญาและวิทยาศาสตร์ตะวันตกแทน ทำให้ผลการ
พัฒนาวัฒนธรรมไทยเป็นลูกผสมจนสูญเสียเอกลักษณ์
ที่ดีเด่นของตนเองที่สืบทอดสร้างสรรค์ต่อกันมาเป็น

พัน ๆ ปี (จันทาล)

๔. ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งเกิดจากหลักการในศาสนาของประชาชนเสื่อมทรุด ประชาชนไม่เชื่อและใช้หลักธรรมในการดำรงชีพ เพราะสถาบันทางศาสนา เช่น ศาสนสถาน ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนธรรม ขาดการพัฒนาและเผยแพร่ ทางราชการไม่ใส่ใจในแผนงานและโครงการพัฒนาอย่างเป็นระบบและอย่างจริงจัง ทำให้ภาคเอกชนมีความก้าวหน้ากว่าภาคศาสนา เป็นผลให้พระสงฆ์ไม่มีกิจกรรมที่เกื้อหนุนเป็นผู้นำชุมชนเช่นอดีต

๕. ศิลปะและเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ไม่ได้รับการเอาใจใส่ ประชาชนตกเป็นทาสศิลปะ กีฬา การละเล่นแบบตะวันตก จนบ้านเมืองตกเป็นทาสทางปัญญา เป็นทาสทางวัฒนธรรม ละทิ้งรูปแบบสุนทรียรสเดิม บิดเบือนเป็นแบบตะวันตก

๖. สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มุ่งเน้นพันธะแห่งอนุสัญญาเวียนนา อนุสัญญาทางการค้า การพาณิชย์ และการเมือง โดยไม่ได้ไตร่ตรองว่าพันธกิจเหล่านั้น สัมพันธ์กับรูปแบบและวิถีชีวิตดั้งเดิมหรือไม่ เป็นผลให้

๑. ครอบครัวแตกแยก	เรียกว่าสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองแบบทุนนิยมเสรี "คนกินคน"
๒. ชุมชนอ่อนแอ	
๓. เศรษฐกิจคลังเงินตรา	
๔. การเมืองแย่งชิงผลประโยชน์	

๗. สังคมชนบท หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น (LOCAL CULTURE) ประเทศไทยมี ๗๖ จังหวัด มีประชาชนต่างเผ่าพันธุ์ระคนอยู่ร่วมกัน ต่างมีส่วนช่วยเกื้อกูลกันและกันมาโดยตลอด เช่น คนไทยพื้นเมือง คนไทย จีน คนมลายูนับถือศาสนาอิสลาม คนไทยเชื้อสายพม่า คนไทยเชื้อสายมอญ คนไทยเขมร คนไทยลูกครึ่งฝรั่ง นับถือศาสนาคริสต์ ฯลฯ

แต่ละเผ่าพันธุ์ต่างรูปแบบและมีเอกลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรมเป็นของตนเอง เช่น

๑. รูปแบบการดำรงชีพ
๒. รูปแบบทางภาษา
๓. รูปแบบทางศาสนา พิธีกรรม

๔. รูปแบบทางศิลปะ การละเล่น

๕. รูปแบบเครือญาติ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

ปัจจุบันสังคมวัฒนธรรมของเผ่าชนต่าง ๆ เหล่านี้ กำลังถูกทำลายกลืนกินโดยระบบวัฒนธรรมเมืองและวัฒนธรรมชาติ เป็นผลให้

๑. ขาดความเข้าใจในเผ่าพันธุ์ และสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย
๒. ไม่รู้ประวัติศาสตร์ พัฒนาการ และเหตุการณ์สำคัญ
๓. ไร้เอกลักษณ์
๔. ไม่มีความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรม และมรดกทางธรรมชาติ

๕. ไร้ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีของเผ่าพันธุ์

หลายเผ่าพันธุ์กำลังถูกกลืนกินโดยระบบความนิยมวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ไปทีละเล็กละน้อย จนกำลังจะสูญเสียรูปแบบวิถีชีวิตของตนเอง เศรษฐกิจประเทศทรุด ครอบครัวแตก ชุมชนสลาย ประเทศกำลังทรุด ประชาชนกำลังสูญเสียจุดหมาย ไร้ทิศทาง ฯลฯ

๔. ทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้โปรดพระราชทานทฤษฎีใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๔๐ ตามแนวพระราชดำริ "เศรษฐกิจพึ่งพอ" ให้พิจารณาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ สำคัญสำคัญของทฤษฎีใหม่ตามความคิดของผม สามารถจำแนกพันธกิจ โดยยี่ดระบบวัฒนธรรม (Cultural Systemetic Approach) ออกได้ดังนี้

๑. เป้าหมาย : (QUALITY TARGET)

๑. พัฒนาประเทศโดยเอาคนเป็นตัวตั้ง มุ่งความสุขกายสบายใจ หรือ อยู่เย็นเป็นสุข เช่นที่สถาบันพระมหากษัตริย์ในอดีต (สุโขทัย - อยุธยา) มาใช้
๒. ต้องทำให้เราสามารถอยู่อย่างไทยในสังคมโลกได้อย่างสง่างาม น่าภาคภูมิใจ โดยแบ่งงานออกเป็น

๓ ัฒนคั

๒.๑ ผลัทรพัยการตามภูมิปัญญา และเทคโนโลยีดั่งเดิม ใหัเพียงพอในครอบครัว (ครอบครัวสุขกาย สบายใจ)

๒.๒ พยุงชุมชนใหัช่วยตัวเองได้ โดยนำเอาศาสนธรรมเป็นหลักในการดำรงชีพ

๒.๓ ค้าขายหรือส่งขายไปต่างเมืองหรือต่างประเทศตามกำลังของประเทศ

๒. กระบวนการดำเนินงาน : (QUALITY OF PROCESS)

๑. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการในการจัดทำแผนงาน

๒. ต้องมีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

๓. ให้กฎหมายและมาตรการที่เด็ดขาด และยุติธรรมแก่คนทุกชั้น

๔. มีการควบคุม ติดตาม และประเมินผลเพื่อนำมาแก้ไขอย่างเป็นระบบ

๕. ให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบ และการตรวจราชการโดยให้แยกฝ่ายบริหาร และฝ่ายตรวจประเมินผลออกจากกันโดยเด็ดขาด (CHECK AND BALANCE) โดยประชาชนมีส่วนร่วม

๖. จะต้องให้วัฒนธรรมไทย การศึกษา และการพัฒนามีปฏิสัมพันธ์กันโดยตลอด ห้ามฉีกแยกออกจากกันเช่นในอดีต

๗. การบริหารและการจัดการระหว่างองค์กรรัฐ องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชน (NGP) ต้องโปร่งใส ตรวจสอบซึ่งกันและกันได้

๓. ปัจจัยตัวป้อน : (QUALITY OF INPUT)

๑. นโยบายรัฐบาลต้องชัดเจนในการฟื้นฟูศิลปะ และวิทยาการไทย ตามแนวทฤษฎีพระราชดำริ โดยเฉพาะปฏิบัติการส่งเสริมสนับสนุนแผนการพัฒนาก้าวหน้า การศึกษา และการพัฒนา ต้องสัมพันธ์กันชัดเจน

๒. มีข้อมูลที่ถูกต้อง และครอบคลุมปัญหาเป็นระบบ โดยเฉพาะภูมิปัญญาและเทคโนโลยีไทย

๓. องค์กรต้องแยกให้ชัดเป็น ๓ ส่วน คือ

๓.๑ ส่วนกลาง : กำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติการทุกสาขา

๓.๒ ส่วนท้องถิ่น : ทำหน้าที่ในการปฏิบัติการ โดยมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานกับหน่วยปฏิบัติการในพื้นที่

๓.๓ คำนึงถึงองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วม

๔. ปรับปรุงระบบกฎหมายให้รวดเร็ว เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ปฏิรูปให้ทันสมัย และปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

๕. กำกับสื่อมวลชนของรัฐให้นำมาใช้เพื่อการศึกษาและพัฒนา ถ้าจะให้เอกชนดำเนินการจะต้องแยกให้ชัดว่า สัดส่วนและเวลาที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ควรกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ และผลกระทบในการเสนอข่าวสารที่ถูกต้องไว้ด้วย

๔. การประเมินผล : (QUALITY OF EVALUATION)

จะต้องมีการประกาศคุณภาพ มาตรฐาน และดัชนี (INDICATORS) ในการประเมินผลที่ชัดเจน เป็นระบบ โดยเฉพาะการประเมินสถาบันทางสังคม เช่น

๑. คุณภาพและมาตรฐานด้านมรดกทางสังคม เช่น โบราณสถาน ภูมิปัญญา ศิลปะ และอื่น ๆ

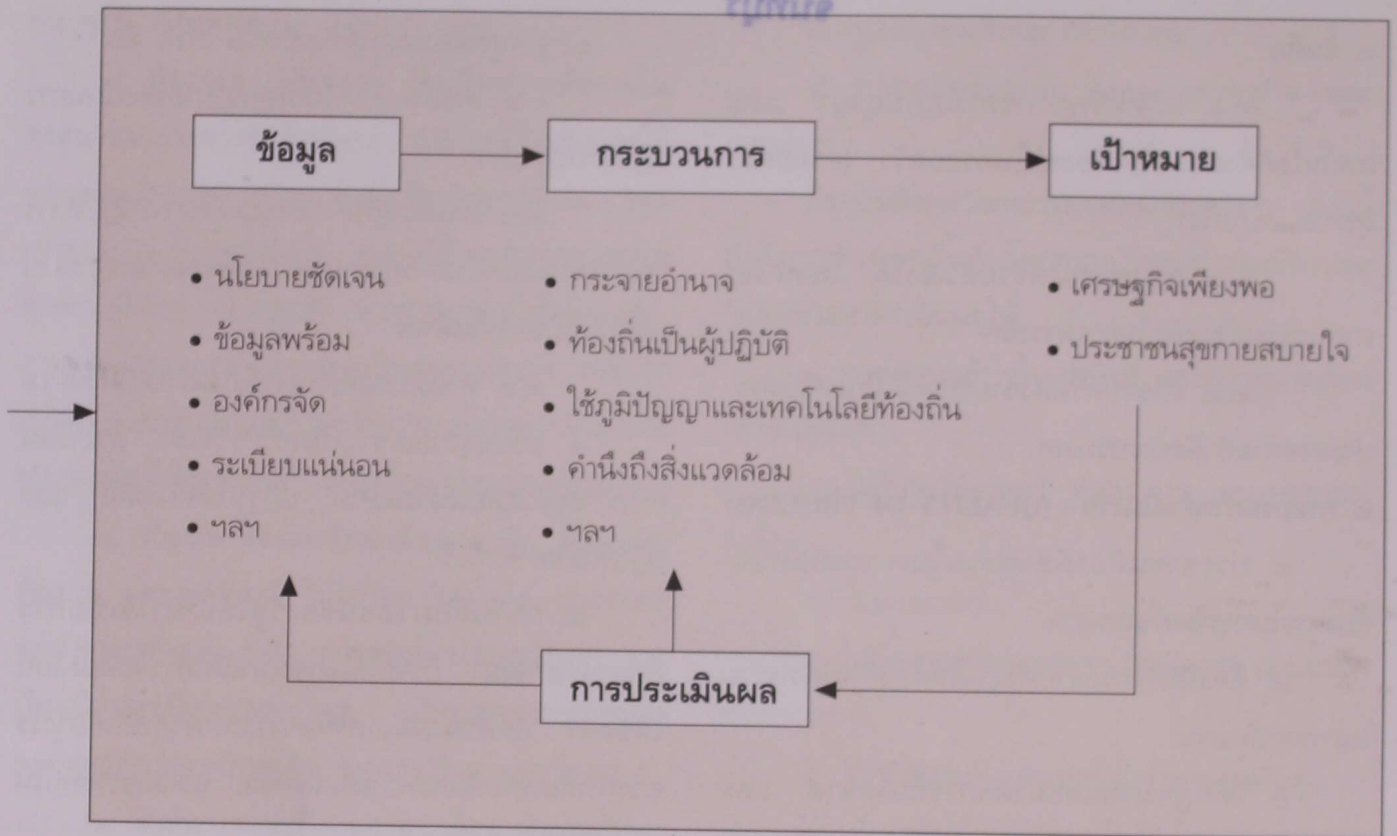
๒. คุณภาพและมาตรฐานสถาบันทางสังคม และวัฒนธรรม

- ครอบครัว
- ชุมชน
- เมือง
- วัด ศาสนสถาน

๓. สถาบันส่งเสริมระบบทางสังคม เช่น

- สถานศึกษา
- พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด สมาคม
- หน่วยงานราชการ
- สถานภาพทางการเมือง การปกครอง และ

พรรคการเมือง ฯลฯ

ทฤษฎีตามพระราชดำรินี้ ไม่ได้มุ่งหวังแต่เพียง วัฒนธรรมด้านการดำรงชีพ (Cultural Life) คือ การผลิตปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีพ คือ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย แต่ก็พิจารณาพลวัตด้าน อื่น ๆ เข้ามาผสมผสาน เพื่อให้จิตวิญญาณของความเป็น ไทยกลับมาเป็นของคนไทยอีก คือ ความเมตตาเอื้ออาทร ในชีวิต การเคารพสภาพแวดล้อม เช่น เทิดทูนสภาพ สิ่งแวดล้อมเป็นเหมือนเทพเช่นที่คนไทยให้การเคารพมา ในอดีต รวมทั้งจารีตประเพณี ศิลธรรม จริยธรรม เพราะสังคมวัฒนธรรมนั้นไม่สามารถฉีกแยกออกจากกัน ได้เช่นที่ดำเนินการมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ - ๗

แต่เป็นหนทางเดียวที่เราจะรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ไทย สังคมไทยของเราไว้ได้ ไม่เช่นนั้นเราจะถูกกลืนกิน โดยกระแสนิยมตะวันตกในที่สุด

(อ่านต่อฉบับหน้า)

วิธีการดำเนินงานในส่วนนี้ เป็นพลวัตของสังคม - วัฒนธรรมตามทฤษฎีใหม่ที่พระราชทานมาใช้ในการ พัฒนาประชาชนให้เกิดความสุขกายสบายใจ เป็นการด้าน กระแสของสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีแรงโน้มถ่วงหน้าของ สังคมทุนนิยมเสรี และเทคโนโลยี กับพันธะในสัญญา ระหว่างประเทศที่บังคับและชี้แนะโดยประเทศอุตสาหกรรม

เดือนสิบสอง...พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีลอยพระประทีป
(ต่อจากปกหน้าใน)

กระทง มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีนางนพมาศเป็นผู้ริเริ่มประดิษฐ์กระทงถวายพระเจ้าแผ่นดิน ทำเป็นรูปดอกบัวและรูปต่าง ๆ ลอยไปตามสายน้ำ พร้อมทั้งคิดคำขบร้องขึ้นขับถวาย ด้วยในเดือนสิบสองเป็นเวลาที่น้ำในแม่น้ำใสสะอาดเต็มตลิ่ง ทั้งเป็นเวลาที่สิ้นฤดูฝน ในกลางเดือนพระจันทร์ก็มีแสงสว่างส่องใสเป็นเวลาที่สมควรจะรื่นเริงในลำน้ำเวลากลางคืน พระเจ้าแผ่นดินจึงได้เสด็จลงประพาสตามลำน้ำพร้อมด้วยข้าราชการบริพารฝ่ายใน เป็นประเพณีมีมาแต่กรุงสุโขทัย

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระราชพิธีลอยพระประทีปในกรุงเทพฯ เดือนสิบสอง เป็นประเพณียิ่งใหญ่กว่าลอยพระประทีปในเดือนสิบเอ็ด ด้วยปราศจากฝนและการพระราชกุศลก็เป็นเวลากลางวันมากกว่ากลางคืน จึงนับว่าเป็นช่วงเวลาว่างมากกว่าเดือนสิบเอ็ดพระมหากษัตริย์จะเสด็จออกลอยพระประทีปในเวลากลางคืน บริเวณนอกพระราชวังและกำแพงพระนครจะจัดยามรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัดเรือกระบวนเสด็จพระราชดำเนินก็มีเรือทอดทุ่นรักษาการณ์ร่วมอยู่ด้วย เรือบัลลังก์ภายในกั้นม่านเป็นที่บรรทม ที่สงฆ์ที่ลงพระบังคน เนื่องจากต้องประทับอยู่นานตั้งแต่หัวค่ำไปจนถึง

กระทงหลวงสำหรับลอยที่มีมาแต่เดิมนั้นได้แก่เรือรูปสัตว์ต่าง ๆ เรือศรี เรือชัย เรือโอ้ เรือคอน และมีเรือหยวกติดเทียน ๒ เล่มและรูป ๑ ดอก มาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่อยู่หัว โปรดให้ลดเรือหยวกลง และมีการประดิษฐ์กระทงใหญ่เพื่อประกวด และในสมัยรัชกาลที่ ๔ นี้ภายหลังจึงโปรดให้มีเรือพระที่นั่งอนันตนาคราชและเรือชัยแต่งงานกระทงใหญ่สองลำ โดยภายในเรือพระที่นั่งมีพายเรือห่ล่องลงไปตามลำน้ำด้วย

ครั้นในแผ่นดินสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรือชัยลำหลังเปลี่ยนเป็นเรือสุพรรณหงส์ และในสมัยนี้กระทงใหญ่นาน ๆ จึงจะมีสักคราวหนึ่ง จนในครั้งหลังสุดสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี พระนางเจ้าพระราชเทวี ได้ทำถวายเป็นอย่างกระทงที่มีมาแต่เดิม มีเครื่องจักรกลไกทุกกระทง และจะทรงจุดภายหลังเมื่อสิ้นเรือลอยพระประทีปทั้งปวง ถ้าปีใดมีกระทงใหญ่ก็เป็นการครึกครื้นเอิกเกริกยิ่งกว่าทุกปี

ในเดือนสิบสองนี้มีเรือผ้าป่าของหลวง เรียกว่าผ้าป่าบรรดาศักดิ์ดีคินละ ๘ ลำ ผ้าป่านี้พระราชทานแก่พระราชาคณะ พระครูหัวเมือง ที่เข้ามาฉลองไตรเปลี่ยนไปวันละ ๘ รูป เมื่อลอยพระประทีปแล้วทรงพระเต้าทักษิโณทกแล้วเสด็จขึ้น ลอดโคมสัญญาณเป็นอันเสร็จพิธี

เสาวลักษณ์ แซ่ลี เรียบเรียง

ภาพประกอบชุดพระราชพิธีสิบสองเดือน

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม

โดย นายธวัชชัย รามัญ

ลำพูน (ต่อจากปกหลังใน)

วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๖๕๑ ในรัชสมัยพระเจ้าอาทิตยราช ต่อมาได้รับการบูรณะต่อเติมมาเป็นลำดับ ภายในบริเวณวัดพระธาตุหริภุญชัยยังมีสิ่งที่น่าสนใจ คือ

ซุ้มประตู เป็นซุ้มประตูก่ออิฐถือปูน ประดับด้วยลวดลายวิจิตรพิสดาร เป็นฝีมือโบราณสมัยศรีวิชัย ประกอบด้วยซุ้มยอดเป็นชั้น ๆ เบื้องหน้าซุ้มประตูมีสิงห์ใหญ่คู่หนึ่ง ยืนเป็นสง่าอยู่บนแท่นสูง ประมาณ ๑ เมตร สิงห์คู่นี้ ปั้นขึ้นในสมัยพระเจ้าอาทิตยราชเมื่อทรงถวายวังให้เป็นสังฆาราม

วิหารหลวง เมื่อผ่านซุ้มประตูเข้าไปแล้วจะเห็นวิหารหลังใหญ่มีพระระเบียงรอบด้าน และมีมุขออกทั้งด้านหน้าและด้านหลัง เป็นวิหารที่สร้างขึ้นใหม่แทนวิหาร

หลังเก่า ซึ่งถูกพายุพัดพังทลายไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ วิหารหลวงใช้เป็นที่พักพิงกุศล และประกอบศาสนกิจทุกวันพระ ภายในวิหารประดิษฐานพระปฏิมาใหญ่ก่ออิฐถือปูน ลงรักปิดทองบนแท่นแก้วรวม ๓ องค์ และพระพุทธรูปปฏิมาหล่อโลหะขนาดกลางสมัยเชียงแสน ชันตัน และชั้นกลางอีกหลายองค์

พระบรมธาตุหริภุญชัย เป็นพระเกศบรมธาตุบรรจุในโกศทองคำ ประดิษฐานในพระเจดีย์ (ตั้งอยู่หลังวิหารหลวง) เป็นเจดีย์แบบล้านนาไทยแท้ ๆ ที่ลงตัวสวยงาม ประกอบด้วยฐานปัทม์ แบบชานบัว

ลูกแก้วย่อเก็จ ต่อจากฐานบัวลูกแก้วเป็นฐานเขียงกลมสามชั้น ตั้งรับองค์ระฆังกลม บัลลังก์ย่อเหลี่ยมเจดีย์มีลักษณะใกล้เคียงกับพระธาตุดอยสุเทพที่จังหวัดเชียงใหม่สูง ๒๕ วา ๒ ศอก ฐานกว้าง ๑๒ วา ๒ ศอก ๑ คืบ มีลวดลายขลุ่ย (ริ้วเหล็กและทองเหลือง) ๒ ชั้น สำมาทองประดิษฐานอยู่ประจำริ้วชั้นนอกทั้งทิศเหนือ และทิศใต้ มีซุ้มกุ่มภัณฑ์และฉัตรประจำ ๔ มุม และหอคอยประจำทุกด้าน

วัดจามเทวี จังหวัดลำพูน

รวม ๔ หอ บรรจุพระพุทธรูปนั่งทุกหอ นอกจากนี้ยังมีโคมประทีปและแท่นบูชาประจำไว้เพื่อเป็นที่สักการบูชาของพระพุทธศาสนิกชนทั่วไป พระบรมธาตุนี้นับเป็นปูชนียสถานอันสำคัญยิ่งในล้านนาไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในวันเพ็ญเดือน ๖ จะมีงานนมัสการ และสงฆ์น้ำพระธาตุทุกปี

พระสุวรรณเจดีย์ สร้างขึ้นในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ตั้งอยู่ทางขวาของพระบรมธาตุ สร้างขึ้นโดยพระนางปทุมวดี อัครมเหสีของพระเจ้าอาทิตยราช ภายหลังเมื่อสร้างพระธาตุฯ เสร็จแล้วได้ ๔ ปี

พระสุวรรณเจดีย์องค์สร้างเป็นรูปแบบพระปรางค์ ๔ เหลี่ยม ฝีมือช่างละโว้มีพระพุทธรูปประจำซุ้มฝีมือ และแบบขอมหลงเหลืออยู่ให้เห็นอยู่บ้าง ยอดพระเจดีย์มีทองเหลืองหุ้มอยู่ ภายใตฐานชั้นล่างเป็นกรูบรรจุพระเบ็ญ ซึ่งเป็นพระเครื่องชนิดหนึ่ง

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย ตั้งอยู่เยื้องกับวัดพระธาตุหริภุญไชย เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ โดยพระยาราชกุลวิบูลย์ภักดี สมุหเทศา-

วัดจามเทวี จังหวัดลำพูน

ภิบาล มณฑลพายัพ และกรมศิลปากรได้ดำเนินการต่อมา จนมีอาคารแห่งใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ ภายในพิพิธภัณฑสถานได้มีการจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปะสมัยหริภุญไชย ซึ่งมีอายุก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๗ และระหว่าง พ.ศ. ๑๖๐๐-๑๘๓๖ และสมัยศิลปะล้านนา มีอายุในราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๕

วัดจามเทวี สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๒๙๘ เดิมมียอดหล่อด้วยทองคำ ต่อมาจะเป็นสมัยใดไม่ทราบชัด ยอดพระเจดีย์หักหายไป ชาวบ้านจึงเรียกว่า “กู๋กุด” หรือมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า

“พระเจดีย์สุวรรณจังโกฏ” นอกจากนั้นยังมีรัตนเจดีย์ ซึ่งตั้งอยู่ทางขวาของวิหาร สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ โดยพระยาสรพสิทธิ ฐานล่างสุดเป็นรูป ๘ เหลี่ยม มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ๔.๔๐ เมตร สูงจรดยอด ๑๑.๕๐ เมตร ตัวเจดีย์เป็นรูปสี่เหลี่ยม แต่ละเหลี่ยมเจาะเป็นซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูป ก่ออิฐถือปูนทั้งองค์

กู๋ช้างกู๋ม้า เป็นโบราณสถาน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองลำพูน ตั้งอยู่บริเวณชุมชนวัดไก่อ้ว กู๋ช้างเป็นสุสานช้างศึกคู่บารมีของพระนางจามเทวีชื่อ “กู๋ก่าเงี้ยว” ซึ่งหมายถึงช้างผิวสีคล้ำ งาสีเขียวที่ทรงอำนาจและอิทธิฤทธิ์ในสงคราม ส่วนกู๋ม้า เป็นสุสานม้าทรงของพระโอรสของพระนางจามเทวี

วัดพระยืน ตั้งอยู่ตรงข้ามกับวัดพระธาตุหริภุญไชย

ที่บ้านพระยืน ตำบลเวียงยองข้ามลำน้ำกว๊นา ไปทางสะพานท่าสิงห์ มีชื่อเดิมว่าวัดพุทธมहाสถาน ซึ่งพระเจ้าธรรมิกราช กษัตริย์หริภุญไชย เป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๖๐๖-๑๖๑๑ พระเจดีย์วัดพระยืนในสภาพปัจจุบัน เป็นพระเจดีย์ทรงมณฑป คล้ายคลึงกับอาสนวิหารเจดีย์ที่เมืองพุกาม และพระเจดีย์วัดป่าสัก จังหวัดเชียงราย

วัดมหาวัน วัดนี้สร้างมาแต่ครั้งพระนางจามเทวีขึ้นมาครองหริภุญไชย สิ่งที่น่าสนใจคือ พระพุทธรูปปางนาคปรก ที่เชื่อกันว่า คือ พระพุทธสิริขี หรือ

พระศิวะ ซึ่งพระนางจามเทวีอัญเชิญมาจากกรุง-
ละโว้ ปัจจุบันชาวเมืองเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า
พระรอดหลวง หรือพระรอดลำพูน ซึ่งมีความสำคัญ
และเป็นแบบพิมพ์ในการจำลองทำพระเครื่องที่ลือชื่อ
กรุงหนึ่งคือพระรอดมหาวัน

พระพุทธรูปบาทตากผ้า วัดนี้เป็นปูชนียสถาน
สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดลำพูน ตามตำนานการสร้าง
วัดเล่าว่าพระพุทธรูปองค์เคยเสด็จมาประทับที่นี่ แล้ว
ทรงนำจีวรออกตากกับหน้า-
ผาหินแถวนี้ ซึ่งปัจจุบันก็
ยังปรากฏเป็นรอยตาราง
คล้ายจีวรของพระอยู่จนทุก
วันนี้ จากนั้นจึงทรงอธิษฐาน
เหยียบพระบาทประดิษฐาน
รอยไว้บนผาลาดซึ่งเป็นที่ตั้ง
วัดในปัจจุบัน นอกจากนั้นบน
ม่อนดอยเบื้องหลังวัดได้มี
การสร้างพระเจดีย์ ซึ่งเป็น
ศิลปะที่ผสมผสานจากพระ-
ธาตุดอยสุเทพและพระธาตุ

หริภุญชัย โดยมีบันไดนาคเชื่อมระหว่างบนม่อน-
ดอยกับวัดพระธาตุตากผ้าที่เชิงดอย เมื่อถึงวันเดือน
แปดเหนือ แรม ๘ ค่ำ ซึ่งตรงกับวันถวายพระเพลิง
พระสรีระของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะมีการสงฆ์
พระพุทธรูปเป็นประเพณีทุกปี

จังหวัดลำพูนเป็นแหล่งผลิตลำไยมากที่สุด
ในประเทศ และมีหอม กระเทียมจำหน่ายในราคาถูก
ส่วนสินค้าประเภทของใช้มี ผ้าทอ ผ้ายกลำพูน
เครื่องจักสาน เครื่องไม้แกะสลัก ผ้าทอชาวเขาเผ่า

กะเหรี่ยง เครื่องเงิน โดยเฉพาะที่ตลาดป่าซาง
อำเภอป่าซาง ไปตามเส้นทางสายลำพูน-ป่าซาง เป็น
ที่รวมของสินค้าพื้นเมืองภาคเหนือ ในทุก ๆ ปีจะ
มีงานใหญ่ของชาวจังหวัดลำพูน จะจัดในช่วง
เดือนสิงหาคม ภายในงานจะมีขบวนแห่ธำไลยที่
ตกแต่งอย่างสวยงาม การประกวดธิดาลำไย และ
การออกร้านค้าต่าง ๆ และอีกงานหนึ่งที่นักท่องเที่ยว
นิยมเข้าชมงานนี้กันอย่างเนืองแน่นทุกปี คืองาน

พระธาตุหริภุญไชย จังหวัดลำพูน

ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุหริภุญชัย จะจัดขึ้นใน
วันเพ็ญเดือนหก

ที่มา : เอกสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ค อ ลั ม น์

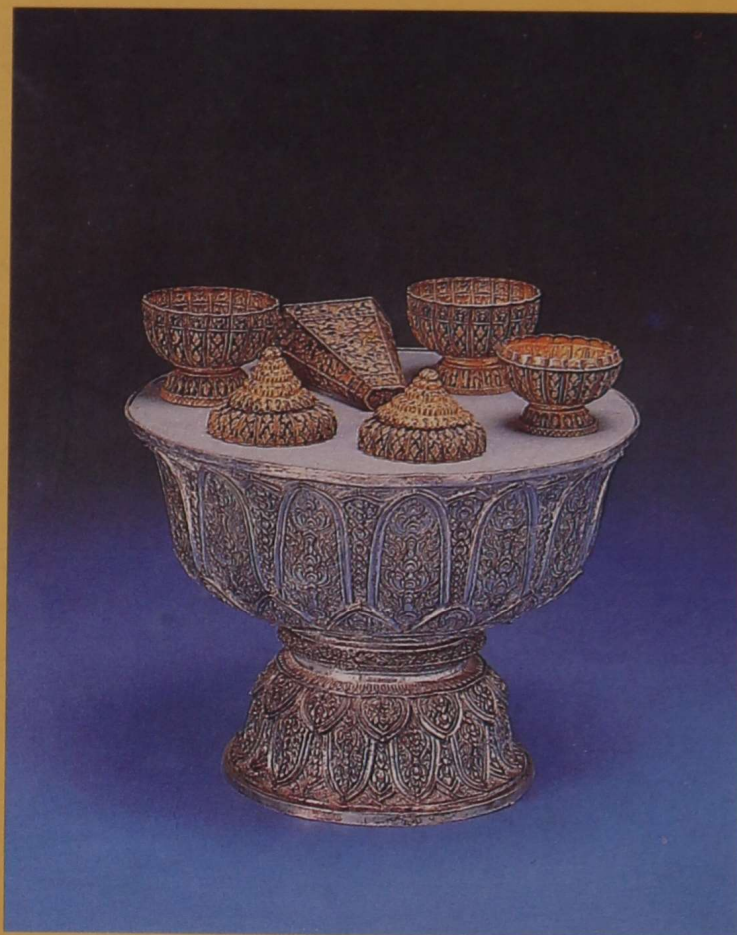
พิ เ ศ ช

ลำพูน

พระธาตุหริภุญไชย จังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือของประเทศไทย เดิมมีชื่อว่านครหริภุญชัย เป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดในภาคเหนือ มีเนื้อที่ ๔,๔๐๗ ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีประวัติความเป็นมายาวนาน จึงมีสถานที่ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง

พานพระศรีเครื่องเงินลงยา

เป็นเครื่องประกอบอิสริยยศของเจ้าผู้ครองนครน่านองค์สุดท้าย
ปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน จ.น่าน